САМОСТІЙНА УКРАЇНА

ЛЮТИЙ, 1962

INDEPENDENT UKRAINE

П. Андрусів: «Бій Святослава Завойовника» (олія)

ЧІКАГО — НЬЮ-ЙОРК

САМОСТІЙНА УКРАЇНА

INDEPENDENT UKRAINE

Ukrainian Monthly Magazine
Published monthly by the Organization for the Rebirth of Ukraine
Cooper Station P. O. Box 4
New York 3, N. Y.
Edited by Editorial Staff
Editor in Chief Wolodymyr Shemerdiak
Yearly subscription $4.00, single copy 50 cents.
Mailed at Chicago, Illinois
Видає: Центральна Управа Організації Державного Відродження України
Редагує Колегія
Головний Редактор Володимир Шемердяк
Адреса Редакції і Адміністрації:
"INDEPENDENT UKRAINE"
2315 W. Chicago Ave.
Chicago 22, Ill.
Phone: ARmitage 6-0066

Передплата «Самостійної України» виносить річно: в ЗДА і Канаді — 4 дол.; в Англії і Австралії — 24 шилінги; в інших державах рівновартість 4 дол. в перечисленні на валюту даної держави.

ВІД АДМІСТРАЦІЇ

До уваги Відділам ОДВУ

Адміністрація «Самостійної України» повідомляє Відділи ОДВУ, які ще не одержували нашого журналу до кольпортажі, що згідно з домовою з ЦУ ОДВУ, починаючи з місяцем лютнем 1962 будемо висилати до кольпортажі кожному Відділові ОДВУ 5 примірників «Самостійної України». Просимо розчислення пересилати до Адміністрації «С. У.» між 1. і 15. кожного чергового місяця.

**
*

Редакція і Адміністрація «Самостійної України» кличе все членство ОДВУ і БО прилучитися до кампанії на пресовий фонд «С. У.» та піти за прикладом друзів жертводавців з Чікаго. Включіть себе активно в пресову акцію на фонд «Самостійної України» — пересилаючи свої пожертви, викликайте друзів, поодинокі осередки і БО. Кожного місяця будемо поміщувати на сторінках нашого журналу жертводавців на пресовий фонд «С. У.» і успіхи нашої кампанії.

**
*

У зв'язку з акцією на пресовий фонд «С. У.» член ЦУправи д-р В. Михайлів, ідучи за покликом друзів з Чікаго, складає на пресовий фонд 10 долярів і на таку суму викликає дальших членів ЦУ в особах: пп. Т. Бак-Бойчука, і П. Генгала з Філядельфії та Р. Крупку і І. Поліщука з Нью-Йорку.

На заклик друга Н. Рибака з Чікаго, друг Ярослав Гайвас з Нью-Йорку пересилає на пресовий фонд «С. У.» 10 долярів.

Український Золотий Хрест Відділ 12 в Чікаго складає на пресовий фонд «Самостійної України» **25 долярів** і на таку суму викликає **Відділи УЗХ в Клівленді і Дітройті.**

Редакція і Адміністрація «Самостійної України» почувається до милого обов'язку зложити окрему подяку Вельмишановним Паням з 12 Відділу Українського Золотого Хреста в Чікаго за їх пожертву на прес. фонд «С. У.» в сумі 25 долярів.

Сподіємось, що всі Братні Організації підуть за гарним прикладом Пань УЗХ в Чікаго і включаться до активної участи в пресакцію на фонд «С. У.».

Крім цього на пресовий фонд «С. У.» переслали свої пожертви друзі:

Каліцінський В. — 4 дол., полк. Білоус І. — 2 дол., Боднар Т. — 4, Селешко С. — 2, Яковлюк І. — 1 дол.

Адміністрація «С.У.» складає щиру подяку всім друзям за зложені пожертви на пресовий фонд «Самостійної України».

**
*

Хто з друзів ще не надіслав оплату за Різдвяні побажання, просимо пересилати по 2 доляри на адресу «С. У.».

**
*

З ощадностевих причин, на будуче не будемо висилати посвідчень за отримані передплати, тільки будемо поміщувати на другій сторінці обкладинки журналу всіх, від кого адміністрація одержала передплату.

Передплату прислали:

С. Кіндрачук — 4 дол., д-р В. Михайлів — 4, В. Попадюк — 4, д-р С. Кротюк — 4, Ждан М. — 4, Денисенко Д. — 4, Каліцінський В. — 4, Боднар Т. — 4, Селешко С. 4, Сальчук Д. — 20, д-р Зайцев — 4, Темник Ю. — 4, Колішко Д. — 4, Яковлюк І. — 4, Ухач Б. — 4.

САМОСТІЙНА УКРАЇНА

Рік XV | ЛЮТИЙ, 1962 | Ч.2 (156)

Д-р Юліян Вассиян

СТЕПОВИЙ СФІНКС

(З посмертної спадщини автора вибрав, упорядкував і до друку приправив Зиновій КНИШ).

Багаті дари природи й неба сплили на українську землю: гаряче сонце півдня скупало її промінням життєтворчої погоди, природа простелила розкішні килими заквітчаних лугів і розлогих збіжевих ланів, закосичених мережами лісів і гір [1]). Благословення великої святої ріки споконвіку розливається миром цілющих вод і насичена генієм життя земля цвіте й тоне в непроглядному багатстві своїх овочів. П'янкий хміль космічної стихії сплітає її вузлом любовного шалу, вона без спочину наливається бременним насінням життя і родить, родить. Могутній подих творчої снаги струмить на всіх кінцях нашої землі, рвучко б'ють усі джерела неба, природи й землі та своїм невгамовним рухом закликають людину до великого життя. Бо все тут дане їй, щоб вона велично проявила свою волю і потвердила історичними подвигами відвічний закон панування духа на землі [2]). Але настирливий заклик **стихій** української природи не збудив сильних і тривких зворушень в українській душі. Джерело сильної української людини не вдарило піднебесним струменем — воно замулене і ледве сльозить.

Людина нашої землі не відчула в собі покликання статися **Прометеєм власної долі** і дати щедрій природі гідну відповідь самостійного творця. Вона не викресала з себе вогню титанової гордости, що винесла б її на вершини слави і величі. Скупі діла української людини не змогли навіть станути гідно **поруч** краси й багатства її землі, а безсмертних творів її генія, що виросли б **понад** природу — майже не видно. Мандрівник, що проходитиме українською

Володимир Шемердяк

ВІД УКРАЇНІЗАЦІЇ ДО МОСКОВІЗАЦІЇ

«... Але найбільше нещасна країна, —
це рідна країна моя.
Хай здохне володар її. — Ніколи
не поклонюсь йому я.»
(Олекса Влизько — «Книга баляд»).

Слова глухонімого українського поета, Олекси Влизька, що його на глум московські окупанти України розстріляли як «білогвардійця», використані як мотто для низки статтей, здається тепер, більш як коли, мають свою вагу, вимову й дошкульний сенс. Це тому, бо там в Україні й поза нею йде процес повільного зм'ягшування наших позицій в боротьбі за незалежність й суверенність нашого народу. Що цього роду процес, ініційований і систематично реалізований окупаційним режімом, має місце в Україні, — в тому нема хіба нічого дивного. Що подібний процес проходить в нашому житті на еміґрації у вигляді «реалітетного» комплексу, це зовсім що інше, і це явище менше зрозуміле. Якщо взагалі можна його зрозуміти. Не можна його розуміти тому, бо воно появилося якраз у час, коли тотальна московізація України є в повному розгарі, а сама Україна залишається як ґеоґрафічне поняття на карті Европи, а не як національно, історично, культурно й політично оформлений національний організм.

Марксизм, що під його акомпаніямент московські комуністи вели свою політику в Україні й виправдували ним всі можливі потягнення окупаційної влади, виправдав себе як колоніяльна доктрина в набагато різкішій формі, як колоніяльні доктрини до марксизму

землею, подивлятиме різноманітність її природньої краси, та одночасно буде збентежений враженням слабої прояви нетлінних пам'яток [3]) людського духа. До рясно розсипаних багатств природи людина додала від себе мало, лиш де-не-де блідиться слід її існування.

Українська земля багата минувшиною, але в ній мало історії української людини. Як степова Гелляда скупана вона в золоті сонця і синяві неба, та її історичний небосхил ненастанно тьмарився від куряви налітаючих орд і потопав у пурпурі пожеж. Безконечною чергою наступали ворожі стихії на нашу квітучу землю, щоб за кожним разом залишати за собою згарища, руїни і невільницькі ридання придавленого люду. Суворий присуд долі [4]) видав її нещадному праву чужого меча і сталася наша Батьківщина — як сказав чужинець — *Campus Martius*. Кров, плуг і плач — такий знак історії виднів на картах нашого літопису.

Сила української природи, зазначена в багатствах земного крайовиду, не знайла потрібного доповнення з боку української людини. Буйна природа — як усе й усюди — домагалася формуючої, дисциплінуючої і пануючої сили людського духа, але та сила приходила до нас від чужих племен і народів. Їх манили пахучі лани української рівнини і вони спадали туди хижими стадами, розбивали ледачий місцевий люд і продовж століть панували над ним. Бо історія, подібно як і природа, не терпить безладдя, порожнечі і кволости. Мужня рішучість є засадою її добірних [5]) нахилів, тому віддає вона володарський скиптр у руки найсильніших і найсміливіших, що таким чином входять у життя як провідна сила і творять з нього історію. Цей почин вирішнього впливу на історичне діяння, за малими вийнятками, був на нашій землі правом чужих народів, а вони взяли собі його простим актом перемоги сильнішого над слабшим.

У цьому світлі [6]) багате українське минуле є духом не-українське, бо українська людина не зуміла сама статися джерелом власного історичного розвитку, вона покорилася наказам чужої волі і хоч згодом розрослася числом до значних розмірів, то ще й сьогодні не має достатньо сильних внутрішніх основ, щоб здобути собі позицію історичного підмету. На що здалася сповидно стилева леґенда про Україну, як «Campus Martius», коли її фактичні висновки звертаються проти української людини. її вдачі, характеру й історичної ролі. Сварливий, недовірливий, анархічний українець розбиває кожну спробу на велику міру закроєного єднання і внічи після нього. Москалі, оправдуючи свою колоніяльну політику в Україні будівництвом соціялізму, креацією «радянської» людини й творенням інтернаціональної пролетарської культури, домоглися втричі більше в чотирьох десятиліттях, як московські царі в трьох століттях. Марксизм можна довільно й свавільно інтерпретувати й на протязі останніх сорок чотирьох років марксизм інтерпретували різні люди різно. Офіційна інтерпретація окупаційного московського режиму, що теж підлягає модифікаціям, залишилася переможцем на полі бою, поскільки всі фізичні атрибути потрібні для перемоги є по стороні офіційних інтерпретаторів. В свій час Микола Хвильовий пробував марксизм використати в обороні української культури й українського національного організму. Одначе поза проведенням доказу, що марксизм є гнучким твором і його довільно можна інтерпретувати, він нічого майже не осягнув. Це тому, бо крім морального права, що до нього відкликався Хвильовий, — будуючи свою теорію оборони українського національного організму на марксизмі, — не врахував моменту сили, що в час його виступу всеціло був по стороні московської інтерпретації марксизму. Минув той час, коли застрашений розвитком національної свідомости українських народніх мас Ленін на одному з засідань Центрального Комітету партії кинув слова «... дайте їм дві мови», маючи на увазі думку, що не мова вирішить остаточно українсько-московський спір, а військові формації, державний і поліційний апарат.

Тим-то боротьба двох культур в Україні могла закінчитися, — і кінчиться, повною перемогою московської культури. Бо ж по одній стороні, по українській, в нерівній боротьбі стояли безборонні, обезголовлені народні маси, що їхні кадри в боротьбі за українське обличчя культурного процесу Москва систематично винищувала. Синам українського села чи міста, пролетарям, що їхнє пролетарське походження не було для нікого сумнівом, Москва приписувала «буржуазний націоналізм», теж очевидно свобідно інтерпретуючи марксикм як доктрину московської великодержави. По стороні панівної московської культури стояла завжди партія, держава, армія й поліційна система. За ввесь час окупації московська окупаційна система на різних етапах оформлю-

вець обертає випадкові осяги геніяльних імпровізацій своїх велетнів. Їхні великі діла розтають в огні його пекельної крамоли, мстивої зажерливости, непогамованої зависти і братовбивчої гризні [7]). Хвороблива боротьба проти братніх успіхів творить душевне підсоння для прозябання трійливого зілля, що галапасливо шириться довкола, пошесно затроює життєве повітря, в якому передчасно гинуть благородні квітки моральної сили, духової чистоти і гордої самопевности вільної людини. Природнє суперництво і життєва боротьба людей між собою посилена в нас окремими душевними пристрастями заїлого ворогування, що нечувано виснажує органічні життєві сили і засліплює здоровий інстинкт самопочуття аж до повної затрати природніх расових і суспільних почувань. Опір середовища новим починам геніяльних вибранців переростає в нас нормальний рівень того оборонного самозберігання, що його протиставить життя спробам зміни на основі звичайного свого гону до тривання, — але цей опір переходить з постави безвладности [8]) в стан [9]) чинного, доцільного поборювання. Те. що всюди буває припадковим вийнятком, стає в нашому житті правилом конечної закономірности. В нас велика людина бореться самітно й безнадійно проти **засадничої** нехіті і спротиву своїх власних **земляків** і тут саме наглядно пробивається основна риса української історії: імпровізована вибуховість, хвилевий підпал і... довгий, мертвецький сон духа. Бо як переломові дії, так і поява великих людей в нас — рідке явище припадкових імпровізацій, що їх не сприймає органічно народній дух **в основу свого непроривного історичного розвитку.** Велика людина і її твір не були для українців предметом **сильної волі чинної віри,** але хіба тільки зринав він перед їх зором як неясний привид-мрія, що розвівалася за першим подувом вітру життя. М'якосердя поневоленого і пониженого плавилося в почутті власного безсилля і шукало порятунку в химерних сподіваннях приходу спасителя чи чудотворця, що в **чудесний** спосіб перемінить твердий устрій життя в безжурний, щасливий рай. Не **велич саму по собі,** а тільки як засіб до кращого життя вбачали замріяні очі нашої людини, що **безпосередньо сама** не хотіла, не прямувала і не творила. Мотив **безособовости** і якогось мимовільного, безнапрямного пропливу життя, що пульсує не знати звідки й не знати куди, порушуючися силою космічної безвладности — такий мотив прикметний нашій українській сущності. Органічної волі вперед, вгору, змислу величі й напряму живучого життя в ванні т. зв. «національної політики», покликувалася на марксизм як ідеологічне джерело оформлювання різних етапів. Сьогодні, на останньому етапі, московська національна політика в Україні в усіх відношеннях перейшла до відкритого наступу. Маючи забезпечене запілля, Москва в безоглядному наступі не бачить ніяких перешкод для офіційної апробати доктрини зливання всіх націй в одну пролетарську московську націю.

Виключити самобутність української культури і рівночасно вводити московську культуру, мову, історію для «народу СССР» — ось тло, на якому відограється жахлива драма культурної загибелі нашого народу, що в іншому державному оформленні міг би внести в скарбницю світової культури неоціненні скарби.

Змушений демонстраційними проявами національної свідомости українських народніх мас, на останньому етапі царської окупації українських земель, московський шовініст Ленін казав в «Просвещении» 1913-го року так:

«... Той не марксист, навіть не демократ, хто визнає й не боронить рівноправности націй і мов, не бореться з усяким національним утиском або нерівноправністю».

На останньому ж етапі комуністичної окупації московський шовініст Фрол Козлов так пояснює тотальне стоплення всіх націй СССР в одну московську націю:

«... Не можна не відмітити збільшеного бажання немосковських народів володіти московською мовою, що стала фактично другою мовою народів СССР, засобом їх інтернаціонального порозуміння, засобом зближення кожної нації й народности до культурних досягнень всіх народів СССР й до світової культури. Процес добровільного вивчення московської мови має засадниче значення для розвитку міжнародного співробітництва. В нашій країні йде процес зближення націй, скріплюється їхня соціяльна однородність. В ході затяжного будівництва комунізму буде досягнена повна єдність націй. Але й після цього, як комунізм буде в основному дійсністю, передчасно буде говорити про злиття націй. Ленін, як відомо, казав, що державні й національні розбіжності існуватимуть ще довго після перемоги соціялізму в усіх країнах. Стрічаються, ніде правду діти, й такі люди, що негодують з цього приводу, що

нас майже нема. **Послаблена воля** при надмірній перевазі почуття проявилася в нас як пасивний, існувальний тип людини, що в умовах природнього багатства своєї землі цілком піддався стихійній, майже анімальній формі життя, не проявляючи ніяких вищих завойовницько-панівних нахилів. Так постав відомий український тип **хлібороба,** глибоко зв'язаного зо своєю землею, миролюбного й обмеженого до своїх вузько-особистих, родинних і побутових, вітально - існувальних справ. Надзвичайно вкорінена **осілість** українця не тільки спутала його розрісні [10]) гони, — крім чисто біологічного, розмножного, — але засудили його до вічного **оборонної,** отже апріорно слабшої і некорисної ролі **зберігання свого стану посідання.** Не диво, що нарід плужників [11]) завоював великі простори, розорав дівичі степи, але залишився наймитом у неволі чужих наїздників — владик. Де душі бракує засади руху — волі, там неможлива ніяка правдива історія, переткана мережею великих імен і славних подвигів.

Понурий образ української минувшини [12]) не має провідних ліній суцільної епопеї. Це ряд дій, не зв'язаних спільним мотивом героїчних зусиль, — тому й найбільші катастрофи нашої історії не прокидають враження трагічної глибини. Кожна велика історія в своїй основі трагічна, бо натуга вольового зусилля — хоч би воно кінчилося й найбільшим успіхом — мусить ламатися, щоб з невдач черпати сили до болісніших напружень. Велич упавших титанів так само безумовна [13]), як і їх переможців, коли цей упадок слідує після найбільшого зусилля [14]). Де ж бракує особистої волі, буде й найбільше терпіння тільки проявом фізичного болю, що для нього маємо багато співчуття, але мало подиву. Об'єктивні розміри страхіть і лихоліть, що продовж віків навідали українську землю, може не мають рівноважних прикладів у цілій світовій історії. Однак їм часто бракує основного моменту моральної величі, що її дає прийнятий змаг з визовом долі, розколений у бою шолом і геройська смерть на бойовищі. Бути битим шляхом для степових навал, що зловісною чергою простували вглиб соняшної країни, щоб принести загладу квітучим її городам, ставати на сторожі християнської Европи і боронити перед наступом азійства святощі східньо-римської цивілізації — яка почесна роля припала нам присудом історії! Для тієї справи поклав український нарід гекатомби жертов майна і крови, а проте тим його подвигом забракло тривалости, завзяття і свідомої ідеї історичного підстираються національні різниці. Ми їм відповідаємо: комуністи не будуть консервувати й увіковічнювати національні розбіжності. Ми будемо піддержувати все більш тісне зближення націй і народностей, що має місце в умовах комуністичного будівництва на базі добровільности й демократизму. Необхідно поглиблювати свідомість мас в дусі пролетарського інтернаціоналізму і радянського патріотизму. Потрібно з усією більшовицькою непримиримістю викорінювати навіть найменші прояви націоналістичних пережитків. Дружба народів СССР — це найбільший здобуток. Будемо берегти її як зіницю в оці». (Гучні оплески).

Ми навмисно навели довшу цитату з промови чорносотенця Козлова на XXII З'їзді, щоб наших читачів увести в струм відкритого московізаційного наступу сучасних володінь московської імперії.

Нема найменшого сумніву, що Хрущов і Козлов пильнуватимуть як зіницю в оці здобутки московської нації та що крім них зберігатиме, як і в минулому, цю «зіницю» застрашуюча своїми розмірами московська окупаційна армія, партія — «собиратель землі руської», державний поліційний апарат.

Властиво українська людина в підсоветській дійсності знаходиться на третьому етапі партійної експериментації в національному питанні. Від етапу українізації до етапу суцільної московізації — далека дорога. Десь в середині дороги знайшовся етап советизації української людини, що ним особисто кермував «найближчий друг і соратник Сталіна», «керівник» більшовиків України М. С. Хрущов. Період українізації і відносної культурної свободи в «українській радянській державі» маркується неповною ще стабілізацією політичних, державних і мілітарних відносин. Період советизації позначений наступом в усіх згаданих відношеннях, тобто приніс у ефекті стабілізацію окупаційної влади й всецілу контролю її над партією, урядом, армією, культурним процесом. Останній період приносить відкритий і безоглядний наступ на останній оборонний бастіон українства, на українську культуру.

Для українців логіка московської національної політики ясна. Лише українські багнети, лише вільна українська держава може забезпечити вільний розвиток українській «мові». В чужинецьких руках мова є інструментом політи-

мету. Ми дозволили видерти з наших рук криваві трофеї перемог і затерти сліди багатьох бойовищ, де кривавилася в смертних судорогах княжа рать наших хоробрих предків. Згодом хвиля історії викидає нас на беріг забуття і ми зникаємо на цілі століття з арени діючих сил, наче б ми там ніколи й не були. На наше місце вриваються сміливіші народи і владно хватають у свої хижі руки стерно подій.

Нетворчий час ялового животіння швидко зарівнює плястичні і яскраві колись пам'ятки давньої слави і по літах... знову стелиться пахучим ковром зелена рівнина, проткана тендітними нитками польових доріжок. Ніякого сліду з великої драми воєн ні на землі, ні в пам'яті грядучих поколінь. Пропащий час, забуття і довга степова ніч... Безпам'ятний сон стулив знову на цілі століття сонні повіки українця і він нежданно прокинеться з нього в хвилі, коли чигиринський сотник за особисту образу розбурхає степове море і пірве за собою стихійну лявіну народнього гніву. Випадково воєнний і політичний геній Великого Гетьмана блискавицею освідомить собі великі наслідки химерного початку [15]), оформить хаотичний живловий рух у національно-політичну ідею і на протязі кількох літ створить українську державу. Велич Богданового духа і його твору перевищає всі інші досягнення в нашій історії. Це найгеніяльніша українська імпровізація, бо відбулася вона буквально в кількох роках і виявила при своїй яскравій революційності такий високий рівень оформлення національної ідеї і таку міру конструкційности в державному будівництві, що заслуговує на тривалий подив усіх грядучих українських поколінь. Одночасно дає вона блискуче свідоцтво на те, що в нашому народі дрімають великі творчі сили, та вони — на жаль — пробиваються наверх випадково, спадають немов могутні метеори з небесних висот і потім вітріють забуті під діланням нетворчого часу.

Хмельницькому не пощастило завершити свої володарні задуми в формі міцної, упорядкованої держави. Він упав поражений ударом зрадницького ножа в спину. Вістка про зраду свого полковника [16]) викликала в ньому таке сильне потрясення, що навіть його великий дух подався перед тим черговим виступом найбільшого українського зла — зради. Причина смерти Хмельницького глибоко символічна для характеристики українського середовища, що в ньому зрада була прокляттям злого духа, що одним потайним ударом нівечив досягки, засобом притуплювання національних амбіцій і пристрастей. Віра в те, що марксизм, а не багнети українських армій, ґарантуватимуть українцям «мову», виказалася безпідставною, поскільки й сам марксизм став в ході розвитку модерної московської імперії — теж інструментом колоніяльної політики. Інтерпретація чи радше правильність інтерпретації марксизму — вссціло узалежнена від присутности багнетів. Спроби марксистів, які б пробували з марксистської точки зору доказувати безпідставність творення одної московської нації і введення московської мови в життя цієї нації як засобу для скріплення «пролетарського інтернаціоналізму» — засуджені на невдачу. Цього роду теоретики підуть на ешафот, як буржуазні націоналісти, вороги народу й пролетарського інтернаціоналізму зовсім просто тому, бо їхнього виступу не піддержать багнети їхньої національної армії.

«Реалітет» у формі держави, що поза ґеоґрафічним поняттям не має жодного іншого, це продукт московського великодержавного шовінізму. Ми певні, що навіть в той час, коли українці в Україні давно перестануть говорити українською мовою і перестануть її культивувати, вони подібно як сьогодні будуть «радянськими людьми з України», без ніяких перешкод існуватиме українська «республіка» й українським міністр репрезентуватиме цю республіку в ОН.

Та ми випереджуємо час і події. Щоб прийти до сучасности від українізаційної доби в період московської окупації України останнього сорокліття та щоб кинути перспективи на майбутнє, щоб кинути світло на майбутній уклад сил р Україні, де боротьба за українську культуру напевно вестиметься й надалі незалежно від офіційної політики комуністичної партії, — ми мусимо повернутися назад, до тих з'їздів комуністичної партії, що покликаючися на... марксизм, проголосили офіційною політику українізації неукраїнських елементів в Україні.

Промотором українізації був московський шовініст Затонський. Він виходив з заложення, що українському «куркулеві» треба піти на уступки й дати йому «мову й культуру». Ми будемо переглядати його «українізаційну» промову з рівночасним розглядом поглядів Леніна на «національне питання». Це останнє тому, бо в кожному майже

зусиль. Це напевно невпершенення невсипущих вжалило Богдана гадюче жало зради, він мусів важко і часто переживати в собі оцей проклін непевної крови своїх, коли вістка про зраду вдарила його громом і передчасно звалила [17]) найбільш кремезного дуба в лісі української минувшини [18]).

---

1) Б чорновику рукопису варіянт цього першого речення: «Ми мали багату землю, ми щодня оглядали блакитну баню неба, ми купалися в промінній повені сонця і впивалися пахощами буйно квітучих лугів». (Прим. З. К.)

2) В чорновику автор подає в дужках німецький термін: «Дас Гезец дер Махт» (Прим. З. К.)

4) В дужках чорновика: історії. (Прим. З. К.)

5) Б дужках чорновика: селекційних. (Прим. З. К.)

6) На маргінесі чорновика зазначений в дужках наголовок розділу: «Українська людина — неґативна характеристика». (Прим. З. К.)

7) Автор не має тут на думці націоналістичного розколу, бо ці рядки писані ще в 1934 році. (Прим. З. К.)

8) В чорновику в дужках: інерції. (Прим. З. К.)

9) В чорновику в дужках: позицію. (Прим. З. К.)

10) В чорновику в дужках: експансивні. (Прим. З. К.)

11) В чорновику в дужках: плугаторів. (Прим. З. К.)

12) На маргінесі чорновика заподаний наголовок розділу: «Образ української історії — короткий перегляд». (З. К.)

13) В чорновику в дужках: абсолютна. (Прим. З. К.)

14) В чорновику в дужках по-німецькому: «ден ір Штурц фольґт ауф ді гихсте Анстренґунґ». (Прим. З. К.)

15) В чорновику в дужках: початкового кроку. (З. К.)

16) В чорновику замітка автора: «Диви записки з історії Грушевського, VIII том». (Прим. З. К.)

17) В чорновику в дужках: зламала. (Прим. З. К.)

18) В чорновику в дужках: історії. (Прим. З. К.)

(Продовження буде

періоді розвитку сучасної московської великодержави комуністи покликалися на Леніна, як на найбільший, коли йде про «національну політику» — авторитет, і втерта фраза «ленінська національна політика» стала такою звичною й широко вживаною в СССР, що варто буде перед розглядом сучасного стану провірити його у відношенні до попередніх поглядів комуністичних теоретиків на проблему міжнаціональних відносин. Буде важко вводити марксизм в провірку згідности становища Маркса до «національного» питання ,поскільки Маркс в цьому відношенні нічого поважнішого не сказав. Його скоріш цікавили соціяльні відносини в поодиноких суспільствах. Він теж передбачував перемогу комуністичної ідеї в індустріялізованих країнах, де індустріяльний розвиток спричинить розвиток революційних настроїв пролетаріяту. Тому він зовсім не передбачував комуністичну революцію в московській імперії, тож нічого конкретного про розвиток відносин серед народів імперії у Маркса не знайдемо. Зате Ленін, змушений бурунними хвилями української революції 1917-18 рр., заняв становище в національному питанні. В свою чергу Затонський, Молотов, Каганович, Косіор, Постишев, Хрущов і Кириченко дали від себе різні інтерпретації марксизму-ленінізму в національному питанні. Були це теоретики й практики макабричних відносин в Україні, що свавільно ділили прояви українського культурного процесу на згідні з політикою партії і з нею не згідні.

Але вернімся до Затонського, найбільш запеклого речника пролетаризації, інтернаціоналізації й московізації української культури. Ось що каже цей вимахуючий руками демаґоґ про теорію «боротьби двох культур»:

«... коли Україну вже було визнано, коли організація Радянської України вже стала офіційною думкою партії, тоді виникла теорія «боротьби двох культур». Кажуть, є дві культури: одна російська, друга українська. Правда, пролетар у нас користується переважно російською культурою, російською мовою, а селянин — переважно українською. А далі вже в цій теорії йде кривда, чи брехня, чи помилка — як у кого. А саме: коли пролетар користується російською мовою, культурою, це ще не значить, що російська культура є пролетарською. Зовсім не так! Єдиної культури немає, бо в російській культурі був Ленін, був Пушкин, був Пуришкевич, був Микола Другий, — хто тільки не був. Немає єдиної культури. Хто говорить про культуру, як єдину, той є націоналістичним міщанином (Хрущов і Козлов — прим. складача), як каже Ленін. Теж саме й з українською культурою: був Петлюра, є ще досі Грушевський і є Скрипник, — що між ними спільного? Є Радянська Україна і є «Нова Україна» (журнал такий у Празі видається). Коли пролетар користується російською культурою, — це ще не значить, що вона є пролетарською культурою. Це і логічна помилка і політична помилка. Логічна помилка — це сяк-так, а політична — це вже гірше.

Правда, що російська культура вища. Що значить — вища? Це значить більш-менш розвинена, багата: в російській культурі, що хоч знайдеш, вона вже встигла вирости до стану світової культури, вона вже може йти в порівнання до англійської і французької культур. Українська культура довший час була пригнобленою, коли навітть евангелію заборонялось

друкувати українською мовою. Цього досить щоб зрозуміти, що українська культура не могла розвиватися нормально. (В. Затонський. Ґромова на X З'їзді КП(б)У).

(Дальше буде)

Ярослав Гайвас

З ПЕРСПЕКТИВИ ДВАДЦЯТЬ РОКІВ

(Продовження)

Побачивши, що з нашіптувань і застрашувань нічого не виходить, рішили адмістраційним наказом ліквідувати УНРаду. Одначе, хоч декого на чолі з проф. М. Величківським і арештовано, Рада не подавалася і широко розбудованих аґенд не думала без опору ліквідувати. Але, як колись у Львові правління Я. Стецька не мало ні ясно скристалізованої переспективи, ні устійнених плянів і програми на всякий випадок, так і тепер і УНРада не виявила ширшого, на довшу мету пляну й її активність почала звужуватись і заникати.

В цей спосіб прогоріла й не зреалізувалася теж друга українська державно-політична концепція, концепція революційного передпарляменту й зрушення народу до революційної боротьби й державного будівництва.

Як недавно у Львові вдалося німцям збити бандерівську ОУНр з державнополітичних позицій, зіпхнути в підпілля, так тепер у Києві їм удалося це саме зробити з ОУН.

Різні причини зложилися на те. І сьогодні з історичної переспективи треба сказати з повним притиском: коли б не роздерта ОУН, коли б якийсь єдиний український фронт, тоді події і у Львові і в Києві покотилися б інакше. Це не значить, що ми були б виграли в другій світовій війні й побудували свою дрежаиу, але це значить, що наша гра й наші осяги були б інші, кращі, на вищому поземі.

Київська Українська Національна Рада втратила свою позицію, а події пішли «своїм порядком», тобто в основному по лінії, що її накидали німці. А накидали той порядок німецькі комісарі, що відзначалися двома прикметами: тупим лобом і жорстокістю. Хто з них був більш туполобий і жорстокий, той вище піднимався в своїй кар'єрі на державній драбині. Зате їхні керівники на найвищих постах виявляли диявольський хист до підступів, загравання на людських слабостях, тощо. Таким чином населення України було виставлене на найбільше безглуздий німецький розгул. Найвищі німецькі чинники відразу виявили свою поставу до України. Вони не тільки заперечили актуальні державні аспірації й виступили рішуче проти якихнебудь заходів політичної, а тим більше державно-творчої діяльности, але зараз же взялися розбивати, розривати на шматки й зовсім знівечити український національний організм. Вони насамперед почетвертували Україну адміністраційно на різні відтяті від себе суворо береженими кордонами частини. Галичина з Холмщиною, Підляшшям, Лемківщиною й Посянням стали частиною «Генеральної Губернії», адміністраційно-політичного монструму, базованого на обрізаній польській території. Терени між Богом і південним Дністром разом з Одесою подарувсли німці, як кусень мертвої матерії «доблесному» союзникові Румунії, Закарпатська Україна залишилася надалі під «короною святого Стефана», тобто у найтяжчій мадярській неволі, а з решти українських земель зробили «Райхскомісаріят Україна». Одначе вилучили з нього Крим, частину Таврії, а в справі цілого ряду східних і південно-східних українських земель взагалі не висловилися. Покищо вони були під адміністрацією начальників і терором різних «зондеркоманд».

І тут у друге в часі другої світової війни не дописали політично українські націоналісти: поділ українських земель, самовільна передача їх іншим займанцям мусіли були викликати найгостріші виступи з боку націоналістів. Вони мусіли негайно зайняти виразну поставу проти цього, витягнути з цього висновки й сказати свому членству, цілому українському громадянству: Німеччина є проти нас! Одначе так не сталося. Десь там негодували, між собою засуджували, але голосного, отвертого протесту, відважного виступу так і не було. Правда на це зложилося цілий ряд моментів; одначе вони не оправдують нікого. А серед них у першу чергу розгубленість серед одних після розігнання львівського правління, а пізніше така ж сама розгубленість серед других після усунення київської УНРади та далі ще живучі ілюзії у відношенні до німецької політики на Сході Европи, мовляв, з німцями «якось кінець-кінців договоримося». Накінець політична неготовість численних провідних діячів бути справжніми провідниками народу і разом з ним творити історію. А до цього цей цілий комплекс ще далі комплікувало положення на

Західніх Землях. На Підляшші, Холмщині, Посянні, Лемківщині німці давали українському населенню різні привілеї, переваги над польським населенням, щоб у цей спосіб загравати нас проти поляків і їх самозрозумілих політичних аспірацій. В Галичині — Дистрикт Галичина називалося це офіційно — допускали німці до деякої розбудови нашого життя, допустили до маленького розвитку нашого шкільництва, обмеженої культурної діяльности, навіть годилися на нашу самоуправу в громаді й повіті. І це створювало в декого ілюзію, що ще «не є так зле і таки кінець-кінців можна буде договоритися». Величезну вагу мав теж той факт, що на західніх теренах, а зокрема на терені Галичини, жили легально, напівлегально, чи нелегально націоналістичні провідні діячі, тут жили легально їх рідні й це теж помагає зрозуміти, чому саме поведінка була така, а не йнакша.

Граючи на проукраїнських струнах на українському Заході, український Схід німці скували колоніяльною системою адміністрації найраншої доби, тобто системою тотального визиску й винищування кращого місцевого елементу. І як на заході вони давали полегші українському елементові, щоб його використати проти поляків, так на центральних і східніх землях вони опиралися на україножерних російських елементах. Для цієї цілі вони відгребували наполегливо різні старорежимні недобитки, видвигали різної масти малоросів, а крім цього навозили зі заходу до більших міст в Україні, а зокрема до Києва, різних еміґраційних білогвардейських банкротів і з їхньою допомогою протиставилися українському відродженню, реставрації українського характеру українських міст. Для тієї цілі й для боротьби з українськими самостійниками не відкидали німці теж і допомоги колишніх большевицьких елементів, а навіть діючої підпільно большевицької аґентури. А це згідно з проголошеним влітку 1942 року гаслом «українські націоналісти — небезпека число один». І за це большевицька аґентура віддячувалася їм співпрацею проти спільного ворога, доносами на українських самостійників, провокацією і участю у ліквідації українців-патріотів.

Дещо відмінну політику завели німці на Волині. Прояви протиукраїнського терору були там в 1942 році рідші, як на Наддніпрянщині, життя було дещо вільніше, хоч на цілу Волинь допустили вони до заложення тільки одної української загально-освітньої гімназії в Костополі й то мабуть тільки з огляду на більш людяну поставу ґебітскомісаря.

На теми німецької поведінки на Наддніпрянщині багато людей писало й ми обмежимося до декількох загальних завваг. Прямо годі підібрати відповідно темні краски для змалювання німецької поведінки. Дивним дивом на Україні опинилося на різних видатних постах безліч німецького шумовиння. Цього роду типи вже по своїй природі були здібні до різних злочинів. А коли ж до цього вони ще діставали доручення згори, як переслідувати, винищувати населення, тоді не диво, що діялися речі, в які тяжко повірити. Насамперед німці рішили винищити провідну верству — інтеліґенцію, знищити міста, як осередки модерного суспільного життя, а тих мешканців, що залишаться в живих розселити по селах, щоб їх опісля разом із земельними наділами передати як робочу силу німецьким колоністам. У висліді таких намірів Київ мав бути зведений до около 60-тисячного міста, щоб раз на завжди погребати традицію державного українського осередка і внеможливити на майбутнє групування й консолідацію наших земель довкруги нього. Терористичну й колоніяльну політику в Україні мотивували німці різно. Ось нпр., Пфаферот, шеф пропаґанди при райхскомісареві, літом 1942 року опублікував у офіційному органі «Райхскомісаріяту» «Дойче Україне Цайтунґ» статтю під наголовком «Цваймаль Дойче Україне Політік». В цій статті він не лише засудив німецьку політику в Україні в 1918 р., як «безпринципову», ліберальну й сантиментальну «брот-політік», та протиставив їй «далекозору, творчу» політику гітлерівської терористичної системи в Україні, як «махт-політік».

Взагалі літо 1942 року це був вершок німецького «дранґ унд штурм періоду» в Україні (періоду натиску й наступу). Гітлерівська преса снувала хворобливі мрії про «німецькі колиски в Україні», про німецьку прабатьківщину над Дніпром, а головний і теж своєрідний ідеолог Гіммлер заявив у свому офіційному органі «Чорний Корпус» просто, що не йдеться про ґерманізацію України в старому розумінні, а про те, «щоб в Україні жили тільки люди справді німецької ґерманської крови». Чи можна яскравіше висловити намір винищити з корінням українців в Україні? — На жаль, замість відповідати негайно на це, відповідати явно, голосно перед світом, створюючи документи й пишучи історію, тоді коли вона діється, а не писати «післяслово» довгі роки пізніше, — українські політичні сили, в даному разі українські націоналісти, переважаючу ча-

стину своєї енергії посвячували на взаїмопоборювання.

Але було б несправедливо, не підкреслити. що ці події хоч поволи, але постійно вирізьблювали своє п'ятно на поглядах і поставі націоналістів обох організацій. Вони щораз ясніше бачили, що треба зайняти поставу до подій і фактів і якщо хочеться стати в проводі народу в його історичному змаганні, треба рішитися у потребі на зміну тактики, а навіть і загальніших позицій.

У цьому самому напрямі натискали ті наддніпрянські елементи, що включилися в акцію націоналістичних організацій, чи співчуваючи їм. Ми вже знаємо, що зустріч наддніпрянської маси з націоналістичними групами була тепла, була очевидною зустріччю брата з братом. Не зважаючи на десятки років на століття роз'єднання, свідомість єдинокровности і єдности була непереможна. Ця пригожа атмосфера вможливила взаємне духове доповнення, що мусіло дуже швидко й глибоко зрушити й збагатити не лише духовий зміст націоналістичного руху, але і його програму, а ще більше тактику. Вже в дуже короткому часі націоналістичні діячі із заходу пізнали, що позем розвитку і стиль Наддніпрянської Українм вимагають приспішеного розгортання принципів і нових методів діяльности і то на всіх відтинках. Котрийсь з націоналістичних авторів назвав колись націоналізм «аксіоматично-догматичною системою». Це визначення нескомплікoване й просте, аж за просте, промовляло в свій час до молоді Західніх Земель. Але тут на українському Сході воно виявилося непридатне, шкідливе. Тут українська людина вже була в тому стані розвитку, коли хочеться знати причину й наслідок, арґумент і доказ. Переяскравленням спекулятивного ідеалізму український інтеліґент зі Сходу протиставляв міцно обґрунтовані осяги людської думки й науки. В порівнанні з українським Заходом тут на Сході був простір, розмах, ширина. Галицькі масштаби виглядали на малу провінцію. Тут, на Сході, ми мали діло з організаторами й керівниками величезних промислових підприємств, що охоплювали велику країну, з науковцями широкого діяпазону, з акторами й митцями, чиї імена мали світове значення. Вони бачили розвиток національних культур в конкуренційній боротьбі, але й у доповненні з культурами інших народів. Вони відстоювали своє, але не відкидали, не заперечували чужого. Такі улюблені сентенції націоналістичного романтизму як «гнатися у безвість» «сан савуар,у» («не знаючи куди» — улюблена цитатата Донцова) їх зовсім не кидали в транс. Вони переживали це, як романтичний порив, що немає застосування в політиці. Вони в політиці вимагали більше аритметики, калькуляції. В політичній діяльності вони мірили й важили та настирливо вимагали відповіді на «чому?». Вони вимагали уточненої перспективи і прозорих плянів діяльности. Державу вони бачили не як нашуміле прагнення, якусь довгождану об'яву на землі, але як щось зовсім конкретне. Це для них не лише прагнення й правне чи філософічне поняття, або принцип, але точно означена форма з точно означеним змістом. І все це на базі дуже глибокого гуманізму. Ті з нас, що нпр., виростали в Польщі, привикли до згірдливого відношення до іновірців, чи неприхильно наставлених чужинців; тут вони були глибоко зворушені почуттям респекту до людини взагалі, будь вона своя, будь чужинець. Немає що прикривати, що на той час Західня Европа була наскрізь наставлена расистсько. Найяскравіше це було виявлене й сформульоване в Гітлерівській Німеччині, але й решта Европи потурала цьому. І тому диво, що й на нас вплинув «міт білої людини», кіплінґівський образ білого конкістадора й організатора, а тут ми зустріли щось інше. Людина, без огляду на географічну ширину й довжину, на колір своєї шкіри й умовини свого побуту — є завжди людиною. А кожен нарід має те саме право на своє вільне державне життя, якщо ми маємо таке право й поликуємося на нього. Не лише панування росіян над українцями є злом, але панування англійців над бушменами є таке саме зло.

Коли вони ставили нам запити: яка наша програма, то очікували насправді конкретної відповіди. І цей запит зустрічав нас усюди. І ми мусіли давати такі конкретні відповіді, як ті конкретні проблеми, що їх насувало життя. Під тиском зовнішних умовин, створених німцями і в співжитті та співпраці з наддніпрянськими елементами відбувалися переміни поглядів на цілий ряд важливих справ. Ясно, що це мусіло заманіфестуватися в певних рішеннях і настановах, що їх скорше, чи пізніше обидві організації мусіли винести. Власне під знаком тих перемін, прямо першою познакою наступаючаго зламу стали дві конференції. І дуже характеристичне, що обидві конференції відбулися майже в той сам час, займалися подібними проблемами й дійшли до досить зближених висновків. І так у місяці квітні відбулася Квітнева Конференція ОУН-Сд (так у тому часі називали себе бандерівці, бажаючи додатко «самостійники-державники» наголосити нові елементи в своїй поставі, а в місяці травні відбулася т. зв. Травнева, або Почаївська Конференція ОУН.

(Продовження буде)

Л. Винар

РОЗВИТОК УКРАЇНСЬКОГО Й БІЛОРУСЬКОГО ДРУКАРСТВА

(Продовження)

Під кінець XVI століття кн. Острозький просив Львівське братство, щоб прислали йому складача Касіяновича, бо «той свѣдомъ литеръ вашихъ грецкихъ, якъ ихъ до формы ставляти» [33]). Підсумовуючи ролю острозької друкарні, відомий історик українського друкарства Огієнко писав: «Найголовніше значіння Остріжської друкарні в історії нашої культури — це те, що друкарня ця міцно боронила український нарід та його прабатьківську віру від нападу латинників; полемічних видань ні одна друкарня не видала стільки, скільки їх видала друкарня Остріжська. Друкарні Виленська, особливо Львівська були підневільними, жили тільки мінливою ласкою королівських привілеїв; за видання полемічного твору («Плач східної церкви» 1610) Виленську друкарню було на час навіть закрито та сконсфісковано (хоч вона таки не мало видрукувала полемічних книжок), а львівська братська друкарня на полемічні видання ніколи не зважувалася. Великоможний магнат, один раз навіть перший кандидат на польський королівський престол, князь Остріжський ніколи не брав королівського привілею на свою друкарню, друкував вільно, що хотів, і ніхто не посмів спинити його діяльности, хоч вже р. 1581-го скаржився єзуїт Поссевин: «Князі Остріжський та Слуцький мають друкарні та школи, якими далеко й по всіх усюдах шириться схизма» [34]). Ось тому з плином часу Остріжська друкарня стала в великій мірі друкарнею полемічною, уступаючи право друку книжок богослужбових та шкільних друкарням виленській та львівській» [35]).

Не улягає сумніву, що під кінець XVI-го століття острозька друкарня була найвизначнішим друкарським осередком в Україні. До 1600 року видрукувано в Острозі понад 25 книжок, що в порівнанні з іншими осередками друкарства являється найбільшим числом видань. Закиди в сторону кн. Острозького, мовляв, він, власник 80 міст і 2760 сіл, що мав 1.200.000 злотих річного прибутку, не «дав багато» [36]), а острозькі видання не пишаються якимись особливими прикрасами та самих видань могло бути більше [37]), не мають оправданої стійности. На нашу думку, кн. Острозький виявив велике заінтересування і стільки доброї волі в друкарському ділі, що завдяки йому українське друкарство піднялося на вищий позем. Свої задуми в цім напрямі реалізував він вкладом таких матеріяльних засобів, які, на його погляд, були вистачальні в тих часах.

В 1603 р. помер Олександер, син кн. Острозького, що залишився вірним православній церкві й українському народові, а 13 лютого 1608 р. «оборонця віри й церквей Божих»

РЕЗОЛЮЦІЇ

УХВАЛЕНІ V-тою СЕСІЄЮ УНРади, 23. 11. 1961 РОКУ.

ВІД РЕДАКЦІЇ

В нашому журналі за місяць листопад 1961 р., помістили ми на 5-тій сторінці відповідний коментар в зв'язку з поворотом Організації Українських Націоналістів (ОУН) до УНРади. В нинішному числі поміщуємо резолюції, схвалені на 5-тій Сесії УНРади, для зазнайомлення з їх змістом наших читачів. Зміст тих резолюцій дає переконливий доказ, що політична лінія, яку ОУН заступала будучи в УНРаді, щодо політики тої Установи, була правильна і що ОУН повертаючися до УНРади, осягла в кождій ділянці те, чого домагалася, з уневажненням ВСЕ-ГО, що досі рішали Органи ДЦ УНРади, з «ратифікацією проєкту співпраці з російськими організаціями включно», що й було причиною резиґнації представника ОУН з головства в УНРаді та пізнішого виступу ОУН з УНРади взагалі (див. рез. 11-та). Перемогли національно-державна рація і вимоги визвольних змагань, що їх завжди ОУН заступала будучи в УНРаді та по виході з неї. На жаль було потрібно аж повних кілька років, щоб і інші партнери з УНРади зрозуміли це та щоб залишили співпрацю з Комітетом з «непередрішенськими» наставленнями, бо вона не приносить жодної користи для поневолених колоніяльною комуністичною московською імперією народів. Для всіх поневолених народів в СССР, а в тому і українського, йде не тільки про повалення режимів, наставлених колоніяльно - комуністичною Москвою на загарбаних нею їх Батьківщинах, але про РОЗЧЛЕНУВАННЯ тої диктаторської імперії в формі СССР на поодинокі національні суверенні держа-

благочестивий князь Костянтин-Василій Острозький. Після смерти старого князя друкарня його занепала [38]), а вслід за тим припинився пульс культурно-національного життя на Волині. Наслідники Костянтина: кн. Януш Острозький, а по його смерти 1620 р. — донька Олександра, Анна-Альоіза, гаряча католичка — попирали польську асиміляційну політику й тим самим пішли в розріз із інтересами українського народу та національної культури.

ДЕРМАНСЬКА ДРУКАРНЯ

Крім острозької друкарні кн. Костянтин Острозький був власником друкарні в Дерманськім манастирі, Дубенського повіту [1]). Хоч та друкарня проявила себе в ранніх роках XVII-го століття і тематично не входить в наш історичний нарис, проте бодай коротко згадаємо про її існування. Дерманський Свято-Троїцький манастир був одним із найстарших манастирів на Волині, що в своїх мурах гуртував освічених монахів. Кн. Костянтин Острозький, на основі коляторського права, вигнав у березні 1575 р. ігумена й управителя Дерманського манастиря Михайла Джуса та на його місце призначив управителем Івана Федоровича. Як здогадується Огієнко, дуже можливо, що вже в тому самому часі Федорович зачав організувати в Дермані друкарню [2]). Проте на цю гіпотезу нема жадних джерельних підтверджень. Відомо, що наступного року Федорович проживав уже в Острозі. В 1590-их роках кн. Острозький бажав оснувати в Дермані культурний осередок, де були б згуртовані духовні особи, що займалися б культурноосвітньою працею. Що такий інтелектуальний гурток в Дермані існував уже при кінці XVI-го століття, свідчить про це переклад «Пчели» з грецької на церковно-слов'янську мову 1599 р. (Грецьке видання Геснера, Венеція 1549 р.).

Першим виданням дерманської друкарні був Діалогъ о вѣрѣ восточной, Мелетія патріярхи Александрійського [3]), без подання місця і року видання ,але певне в Дермані, коло 1603 р. Другим виданням був Охтаикъ [4]), надрукований пресвітером Дем'яном 1604 р. Цю книгу зачато друкувати 12. IV. 1603, а закінчено 12. IX. 1604 р. В передмові до цього видання маємо цікаві інформації про Дерманський манастир і друкарню: «Манастыръ свой, называемый Дермань, зо всѣми достатками отлучилъ, на киновію єго уфундувалъ, і инокомъ отдалъ, на згромажене до него людій богобойныхъ и чернцовъ святобливыхъ въ животѣ и учоныхъ, которымъ то и друкарню придалъ, абы двояко и трояко пожиточными церкви и вѣрѣ святой были, єдины молитвами своими святыми помагаючи, якъ Солуняне Апостолу Павлу, а другіє животомъ святобливымъ прикладъ даючи тымъ, которые хочуть спастися, а доскональшіє наукою и писмомъ, а звлаща друкованємъ книгъ свѣтячи всѣмъ, подобячися старымъ святымъ инокомъ, которыхъ працы в писмѣ и по нынѣшній день явни, для которых и хвалени сут» [5]).

Третім виданням був Листъ Мелетія патріярхи Алексан-

ви, що постали по розвалі царату та відновлення в тих державах своїх Соборних Самостійних Держав з народоправною владою.

В резолюції ч. 1 говориться про те, що в Тимчасовому законі про реорганізацію Українського Державного Центру повинні бути внесені потрібні поправки й доповнення. Віримо, що ті доповнення будуть зроблені в тому напрямку, щоб причинилися до консолідації на базі УНРади всіх українських самостійницьких політичних угруповань, що провадять свою діяльність при моральній і матеріяльній допомозі свойого членства, щоб ставити спільно чоло проти всіх ворожих зазіхань на поневолену Україну.

Резолюція ч. 6-ть, забороняє ДЦ УНР і його окремим органад входити в співпрацю з такими установами, що стоять на засаді «непередрішенства» та не беруть до уваги українських національних державних аспірацій безпосередньо, ані посередньо. Та заборона доторкає також членів керівних органів ДЦ УНР, які не можуть бути в службових відношеннях до чужинецьких інституцій політичного характеру або фінансованих ними та контрольованих установ. Це забороняє поодиноким членам УНРади користати з матеріяльних ресурсів чужинних чинників, щоб задержати чистоту української самостійницької визвольної політики.

Важний заклик містить резолюція ч. 6. Треба з окремим признанням привітати цей заклик для скликання Світового Конгресу Вільних Українців і створення Світового Союзу Українців, бо такий Конґрес причиниться до координації праці українських громадських організацій у вільному світі. Слово тепер за поодинокими членами ПАУК-у. Вони повинні доложити всіх старань, щоб приступити

дрійського до єпископа Іпатія Потія. Цей друк появився 6-го лютого 1605 р., в форматі чвірки, на одній стороні 24 рядки тексту, без передмов. В наголовку ужито червоної краски, на відворотній стороні герб княжат Острозьких, на кінці книжки підпис «Даміанъ недостойный презвитеръ» [6].

(Закінчення в черговому числі)

---

33) Огієнко, цит. пр., ст. 174; там же покликується на Monumenta, ст. 855-56 та інші джерельні матеріяли.

34) "Habent ii Duces, quales sunt Ostrogiae et Slucensis, typographias et scholas, quibus longe lateque schisma fovetur".

35) Огієнко, цит. пр. ст. 174-175.

36) Там же, ст. 176.

37) Там же.

38) За життя кн. Януша острозька друкарня і школа ще діяли, але в слабшім темпі, ніж перед тим — це вже був захід сонця культурного життя на Волині. Останнє острозьке видання, Часослов, вийшло з друку 25-го травня 1612 р. Від того часу не маємо згадки про острозькі друки. Є здогади, що острозька друкарня згодом перейшла до Київо-Печерської Лаври. Заснована Єлисеєм Плетенецьким лаврська друкарня користувалася острозьким шрифтом.

1) Цікаву працю про дерманську друкарню написав St. Kardaszewicz, "Drukarnie slowianskie w Ostrogu i Dermanie", in Dzieje dawniejsze miasta Ostroga Materialy do historyi Wolynia (Krakow, 1913), pp. 127-131.

2) Огієнко, цит. пр., ст. 186.

3) Каратаев, цит. пр., ст. 300, Ч. 173.

4) Там же, ст. 301, Ч. 176.

5) «Оахтикъ 1604 р., примірник львівського Національного Музею ч. 284 — подаю за Огієнком, цит. пр., ст. 187.

6) Каратаев, цит. пр., ст. 302, ч. 178.

Надіємось, що винесені на до реалізації наміру.
5-тій Сесії УНРади резолюції і поворот до УНРади Організації Українських Націоналістів причиниться до того, що дальша політика тої Установи буде корисна для української визвольної справи.

***

Резолюції:

1. Тому, що Тимчасовий Закон про реорганізацію Україн. ського Державного Центру потребує деяких коректив і доповнень — 5-та Сесія Української Національної Ради доручає Президії УНРади, в порозумінні з її Виконавчим Органом, виготовити потрібні корективи і доповнення та запропонувати їх на роз гляд і ухвалення 6-тою Сесією УНРади.

2. Тому, що до Президії УНРади надійшли прохання про нові приняття в члени УНРади та збільшення мандатів деяким теперішним фракціям УНРади — 5-та Сесія доручає Президії, в порядку статті 13-ої Тимчасового Закону, ті прохання розглянути і свої пропозиції в тій справі подати на розгляд 6-тій Сесії УНРади.

При тому окрему увагу Президія має присвятити проханням Товариств Сприяння УНРаді і Товариств Прихильників УНР щодо можливости для них бути репрезентованими в Українській Національній Раді.

3. 5-та Сесія УНРади заявляє, що в разі, коли б в Україні, по її визволені, чи в ході визвольної боротьби проти ворожої окупації, постав український національний уряд, який буде діяти в інтересах українського народу і буде боронити суверенність Української Соборної Держави — Державний Центр Української Народньої Республіки на чужині не буде такому урядові протиставитись, а навпаки, визнає його за тимчасовий уряд до скликання Установчих Зборів.

4. В порядку уточнення пункту 1-го статті 16-ої Тимчасового Закону, 5-та Сесія УНРади ухвалює, що Виконавчий Орган УНРади, чи його окремі члени з обов'язку присутні на засіданнях Президії УНРади тоді, коли те засідання має характер визначений 13-тою статтею Тимчасового Закону, про що вирішує Президія УНРади з власної ініціятиви, або на пропозицію Виконавчого Органу УНРади. На засіданні Президії УНРади, навіть за характером статті 13-ої Тимчасового Закону, вирішний голос мають лише члени Президії УНРади.

5. Для кращого унормування діяльности органів ДЦ УНРади та співпраці між ними — 5-та Сесія УНРади ухвалює:

а) Виконавчий Орган УНРади про всі свої безпосередні чи посередні заходи на міжнародньому форумі інформує Президію УНРади перед їх започаткуванням, а про їх перебіг і наслідки звітує Президії УНРади;

б) про кожне засідання Виконавчого Органу УНРади його голова повідомляє Президію

УНРади з поданням порядку денного засідання.

6. 5-та Сесія УНРади ухвалює:

а) ДЦ УНРади на чужині, чи його окремі органи, можуть входити лише до таких міжнародніх організацій чи установ, до яких належать чи в яких заступлені і діють рівнорядні йому чинники;

б) ДЦ на чужині, чи його окремі органи, можуть співпрацювати лише з такими чужинними чинниками, інституціями, чи установами, які ставляться виразно позитивно до національно-державних аспірацій українського народу, а їхня політика чи акція не суперечать тим аспіраціям та державним Актам 22 Січня 1918-1919 років і статутові Державного Центру;

в) співпраця ДЦ УНРади на чужині, або його окремих органів, з Американським Комітетом Визволення, з огляду на його засади «непередрішенства», на яких він стоїть і з яких випливає неприйнятна для української визвольної політики його нинішня політична лінія, а також співпраця з йому подібними установами, що таксамо стоять на засаді «непередрішенства» та не беруть до уваги українських національних державних аспірацій — є неможлива ані безпосередньо, ані посередньо;

г) члени керівних органів ДЦ УНР не можуть бути в жодних службових стосунках до жинецьких інституцій політичного характеру, або ними фінансованих та унапрямлюваних і контрольованих установ;

ґ) 5-та Сесія УНРади стверджує, що праця окремих членів УНРади в інституціях чи установах Американського Комітету Визволення чи йому подібних не означає співпраці УНРади з АКВ чи з тими інституціями чи установами;

д) 5-та Сесія УНРади ухвалює, що партії, які належать до складу УНРади, повинні скласти деклярації, що праця їх окремих членів в інституціях чи установах АКВ, або йому подібних, не означає співпраці тих партій з АКВ чи його установами;

е) ДЦ УНРади чи його окремі органи не можуть входитти чи то безпосередньо, чи посередньо в співпрацю з російськими політичними організаціями, які не зреклися імперіялізму та колоніялізму й аґресії в майбутньому супроти України і далі заперечують право українського народу на суверенну державу.

7. 5-та Сесія УНаРди доручає Виконавчому Органові вжити всіх заходів, що Ліґа Визволення Народів СССР (Паризький Бльок) пішла за прикладом Виконавчого Органу УНРади та припинила співпрацю з «непередрішенським» АКВ. Якщоб Ліґа на те не погодилася, доручається Виконавчому Органові УНРади, в порозумінні з Президією, зробити з цього відповідні висновки.

8. 5-та Сесія УНРади доручає Виконавчому Органові УНРади:

а) посилити вивчання суспільних процесів, які відбуваються в Україні. До цієї праці належить тісніше залучити відповідні українські установи та фахові сили;

б) в усіх країнах вільного світу максимально розгорнути визвольницьку пропаґанду, а також посилити зв'язки і співпрацю з тими чужинними чинниками, які виразно сприяють українським національно-державним прагненням і їх словом і ділом підтримують.

9. 5-та Сесія УНРади вітає заходи до скликання Світового Конґресу Вільних Українців і до створення Світового Союзу Українців чи постійного Органу іншої назви, завданням якого буде координація праці українських суспільно громадських організацій у вільному світі, та доручає Виконавчому Органові УНРади піддержати ті заходи.

10. 5-та Сесія УНРади доручає Президії і Виконавчому Органові УНРади спільно й постійно вживати заходів до того, щоб завершити консолідацію і щоб до УНРади — по змозі — вступили всі самостійницькі політичні угрупування, які відповідають вимогам 5-тої статті Тимчасового Закону та іншим вимогам суспільно-політичної моралі і етики, хоч би для тієї мети треба було вносити корективи або доповнення до Тимчасового Закону, але не порушуюии статусу ДЦ УНР на чужині.

11. 5-та Сесія УНРади ухвалює, що всі її чи інших органів ДЦ УНР на чужині дотеперішні постанови і рішення, незгідні з сьогоднішніми постановами і дорученнями стають недійсними і втрачають свою правну силу.

ВП. ЧИТАЧІ «С. У.»

Вже в перших днях датованого місяця, Ви будете одержувати «С. У.». Сталося це завдяки допомзі й праці Редакційного й Адміністраційного складу та гурта наших Вп. Передплатників. Закликаємо і Вас станути в ряди наших приятелів. Приєднуйте передплатників, передплатіть самі наш журнал, складіть пожертву на пресовий фонд. Це допоможе нам давати Вам журнал не тільки точно, але і з ще кращим матеріялом та в збільшеному форматі.

Степан Риндик

Я МІГ ПОМИЛИТИСЯ

(Признання Хрущова)

Ставши на чолі компартії і совєтського уряду, Хрущов не заспокоївся і не «спочив на лаврах». Він добре розумів, що цього мало, щоб бути гідним наслідником Леніна і Сталіна і зайняти в історії місце поруч із ними. Слава Леніна не в тому, що він був владикою Російської Імперії, а в тому, що вирвав ту імперію з рук білих генералів і запровадив у ній комуністичну ідеологію. Так само слава Сталіна постала на ґрунті безперечних «історичних заслуг» його: поперше, він особисто із зброєю в руках порозбивав усіх тих білих генералів; подруге, запровадив колхозну систему і, потретє, розширив московську імперію до небувалих в її історії розмірів. А що зробив Микита Хрущов? Які історичні заслуги дають йому право рівнятися з тими «велетнями»?

Микита Хрущов — геніяльний спекулянт і інтриґан. Маючи кілька років початкової сільської школи і почавши свою життєву кар'єру з пастуха овець чи корів, він добився до становища найбільшого мужа в державі. Окрім того, цей муж держить цілий світ у страху і запаморочив голови найбільшим політикам у тому світі. Цього він досягнув завдяки небуденним здібностям, де на першому місці стоїть хитрість, підступство, інтриґа. Це великий махер ниціх махінацій. Але цього мало, щоб рівнятися з голосними постатями — з Леніном і Сталіном. Треба зробити щось таке, що мало б характер історичної заслуги і було б тісно зв'язане з його особою та з його «генієм».

І шукаючи за такою заслугою, Хрущов упав на зовсім слушну думку: він придбав би собі вічну славу, якби йому вдалося успадковану від Леніна комуністичну ідеологію, а від Сталіна — комуністичну державу наповнити конкретним змістом — добробутом. Бо його великі попередники все зробили: створили райську організацію, прибили над нею щит, а на тому щиті написали «Рай», тільки не посадили там «дерева життя». Посадити це дерево залишилося Хрущову. І він узявся за це діло, не знаючи, що така спроба вже була в історії людства і цілковито скрахувала. Принаймні в людській фантазії залишилися красні леґенди про райське життя на землі і про золоту добу. Тільки леґенди і поетичні твори. Більше нічого. Навіть не знаємо, де знаходиться те благословенне місце, де був рай і де росло дерево життя. Але Хрущову це було байдуже. Він вірив Ленінові, що рай на землі можна запровадити і він таки буде запроваджений. Треба тільки знайти те «дерево життя».

І це дерево Хрущову вдалося знайти!

Це була кукурудза!

Правда, кукурудза не дерево, а однорічна рослина, але це зовсім не важна подробиця. Суть справи в тому, що ця рослина, на думку Хрущова, могла многократи заступити собою жито й пшеницю, нагодувати по саму шию все населення Совсоюзу, усіх скотів його і всяке інше поголів'я в ньому. Ця сама рослина дозволяє добувати з неї прерізні деривати, як ось олія, алькоголь, тощо.

Ми не знаємо, яким саме шляхом дійшов Хрущов до кукурудзи, але знаємо добре, що дійшов до неї. Можемо припускати, що, впавши на цю думку, він радився з різними фахівцями від кукурудзи, бо мав під рукою на похваті багато вчених і багато навіть першоклясних знавців. У вільному світі є якийсь дурний забобон, що в Росії не було й нема справжніх учених. Це неправда. Там є багато вчених і добрих учених. І Хрущов мав повну можливість радитися з ними і напевно радився, перше ніж узятися за здійснення свого кукурудзяного пляну.

І тут ми підійшли до найцікавішого місця нашого оповідання. Як саме радили Хрущова його знавці кукурудзяного діла, його аґрономи і його господарники? Можемо з певністю сказати, що вони, взявши в середньому, цілком апробували його ідею. Припускаємо теж, що були й обережні голоси і може дехто навіть виразно відраджував Хрущова від занадто сміливих плянів. Але більшість безумовно стала по боці Хрущова. І зробила це просто тому, що в московській державі завсіди панувала й панує диктатура і догма непомильности диктатора (в теорії, і в практиці). Кожний вірнопідданий повинен сприймати за святу правду все, що говорить владика держави, все одно, чи це буде цар, чи генеральний писар. «Слушай і не разсуждай». Порушення цього права каралося й карається на горло. Тому кожний московський підданець, чи колишній смерд, чи теперішній народній демократ, коли хотів чи хоче жити, згори і без жодних застережень схвалював і схвалює кожну думку свого суверена. Навіть робить це з радістю на обличчі і один наперед другого, щоб показати свою відданість монархові.

Таке саме сталося і з кукурудзою. Це добре підхопила сатира, що була свого часу опри-

люднена серед нашої еміґрації в Америці:

Кукурудза

Як Москві забракло жита,
Дав наказа Хрущ Микита,
Щоб колхози Сов-союзу
Перейшли на кукурудзу.
Владне слово суверена
Підхопила, мов шалена,
Вся московська галайстра —
Від Амура до Дністра!
Загули всі «Правди» й «Вісті»,
Стін-газети в кожнім місті,
Аґрономи, політруки,
Академії Науки,
Ще й ті ВУЗи. Навіть музи,
Наче справжні держиморди,
Всі чесноти кукурудзи
Узяли в гучні акорди.
А тим часом сов-рахмістри
Зрахували все до шмиґи,
Скільки можна буде з'їсти
Малаїв і мамалиґи.
І побачили на щотах,
Що Америка ніщота
Супроти Совєт-союзу.
Тож дайош сов-кукурудзу!

Чи так це було? Хто скаже, що ні?

Ціла Совдепія попала в «кукурудзяну» гарячку. Слава Хрущова росла безмежно. «Історична заслуга» вже висіла в повітрі. Але... лиха доля спіткала й хрущівське «дерево життя». Воно аж ніяк не оправдало покладуваних на нього надій. Навіть навпаки, впровадило велике замішання в сільське господарство, зруйнувало нормальне виробництво і викликало провал його. І це ставалося рік за роком, аж до нинішнього дня!

На Хрущова напав шал і злість на саботажників, насамперед на Україну, що, на його думку, вся скаладається з ворогів народу і тільки те й робить, що саботажує всі почини Москви й компартії. У плянах Хрущова кукурудзяна господарка повинна була мати найбільший успіх якраз на Україні. Бо далеко ще до Хрущова кукурудза давала добрі урожаї на південнім Поділлі, в західній Херсонщині, в Басарабії і на Буковині. В інших областях України вона не культивувалася. Це однак не значить, що вона там не могла давати добрих урожаїв. Це тільки значить, що ніхто не дбав, щоб її принатурити до ґрунтових і кліматичних умовин кожної окремої области України. Коли можна було довголітньою селекцією принатурити українську пшеницю до умов канадського клімату і ґрунту й виховати славну на цілий світ нову пшеницю, то чому того самого не можна було зробити з кукурудзою, що вже прекрасно велася в певних місцях України? Можна. Але для цього потрібно в кожній області запровадити дослідні поля і помалу, але вперто, рік за роком принатурювати кукурудзу до тієї околиці. Та Хрущов думав, що природі можна так само наказувати, як народним демократам Сов-союзу. «Дайош кукурудзу!» Він не хотів чекати. Можливо теж, що й ніхто не радив йому чекати. Тому навіть благословенний ґрунт України не оправдав його гарячих надій.

Під кінець минулого грудня Хрущов пригнався на Україну. У Києві відбулася сільсько-господарська конференція з його участю. Головною темою конференції був провал сільсько-господарського виробництва за минулий рік. Хрущов обвинувачував у недбальстві уряд «суверенної і самостійної» Радянської України і українських учених. Спеціяльно накинувся на голову Сільсько-Господарської Академії в Києві П. Власюка.

Обороняючи Академію та її науковців, Власюк сказав, що і українські вчені, і українські колхозники не можуть відповідати за провал у господарстві, бо вони мусіли були неухильно виконувати доручення і пляни партії та самого Хрущова. Московська «Правда», описуючи цей драматичний момент, каже:

«Товариш Власюк — говорив Хрущов — твердить, що партія зробила помилку, а не він. Він сказав, що пропаґуючи систему засівів, він виконував доручення партії. Чому — кричить Хрущов — намагаєшся перекинути на партію відповідальність за власні помилки?»

У цьому місці читач запитає: «А що це за власні помилки»?

Як побачимо зараз із повідомлення «Правди», «власні помилки» голови С.-Г. Академії в Києві П. Власюка та інших учених, як також українських колхозників, полягали в тому, що всі ці чинники були зразкоио льояльними супроти партії і Хрущова, слухалися їх розпоряджень і пильно виконували їх. Так, так! Ось послухайте:

«Я міг помилитися, — говорив Хрущов — а ви, товаришу Власюк, коли б були чесним науковцем, сказали б: товаришу Хрущов, ви добре не розумієте цієї справи, але ви кажете, що Хрущов так сказав, а ви його підтримували».

Далі він сказав, що українські вчені повинні були випрацювати свої власні, наукові методи господарювання, а не йти сліпо за наказами компартії, і при цій нагоді назвав Власюка підлабузницьким опортуністом; цю назву

пришив йому за те, що не звернув уваги партії на її помилки. Із цього факту виразно виходить, що Хрущов відкинув дотеперішню догму непомильности компартії. Та не тільки компартії, але й генерального писаря її. Ба, навіть самого Хрущова! Далі йти вже нікуди. Москалі й комуністи з цілого III-го Інтернаціоналу мусять тепер дивитися на Хрущова, як на дуже небезпечного «анфан террібль», що при відповідному збігу обставин може й сам комуністичну ідеологію назвати накрізь помилковою і навіть безглуздою. Можна припускати, що це станеться, коли він остаточно переконається, й друга його «історична заслуга» — загосподарення цілинних земель не варта зломаного гроша і приведе совєтське господарство до ще більшої катастрофи.

А тепер уявіть собі становище його вірнопідданих. Що вони мають робити? Слухатися його чи не слухатися? Виконувати його накази й укази чи відкидати їх і робити все посвоєму?

Таке становище тих бідних людей!

Тут приходить на пам'ять одно оповідання Чехова, великого знавця московської адміністративної практики і етики:

Начальник повітової в'язниці не розуміє, «зачєм ето «ять» (ѣ) в русском язикє», і питається свого приятеля начальника повітового училища, хіба воно не все одно, чи слово «хлеб» писати через «просто е» чи через ѣ? Почувши це, начальник училища перелякався і з переляку перехрестився. А на це начальник тюрми сказав:

— Одного разу, коли я ще ходив до школи, викликав мене учитель до дошки і сказав, щоб я написав «Лєкар поєхал в ґород». Я написав «лєкар» через «е». За це учитель жорстоко набив мене, бо треба було написати через ять. На другий день знову викликає мене і знову каже написати «Лєкар поєхал в ґород». Нема дурних, думаю собі, тепер я тобі вліплю ять. І справді, в слові «лєкар» написав грубезне ять. Побачивши його, учитель уже не чекав до кінця, а відразу вхопив мене, мов шуліка курку, і став нещадно бити.

— Та за що? — кричу — учора били за «е» простое, а сьогодні за ять! То як же ж його писати?!

— Вчора, — каже учитель, — я помилився, бо подивившись до правописного словника Ґрота, я побачив, що треба писати е простое. А б'ю тебе «по долгу службы і присяги».

Така природа й така етика московської адміністративної машини. Що й як не робили б українські вчені господарники і бідні колхозники, все одно будуть биті, бо цього вимагає від московських харцизників «обов'язок служби і присяги».

На кінці зазначимо ще, що проголошення Хрущова про недійсність засади непомильности компартії і його самого сталося 22-го грудня 1961-го року на сільсько-господарській конференції України в Києві. Це дуже важна дата. Її занотувала вся світова преса. А саме скасовання догми непомильности обговорюється всіма мовами світу. Тож і ми відгукнулися.

Ганна Черінь

ВЕЛИКА — «МАЛЕНЬКА» СПРАВА

Одного вечора їду я з роботи додому та й читаю собі в автобусі. Аж раптом чую рідну українську мову:

— Ай, яй-яй, пані Ганно, а що це ви робите?! І вам не соромно?!

— А що ж я такого роблю, добрий вечір вам, що ви зі мною навіть і не привітались Та ж читаю, як і всі культурні люди.

— Але ж що читаєте, добрий вечір і вам це ж таки вам мусить бути соромно!

— А що ж я такого читаю, що б мені того соромитись? Слава Богу, не «Ізвєстія» і не порноґрафічну літературу.

— А камікси читати не соромно?! Та ще й вам! А ще й до « Веселки» пишете, дітей розуму навчаєте!.. Хіба ж то не камікс?

— Та ж камікс, але який! Дивіться:

— Тарас Бульба? «Козацький Вождь» називається?! А можна коло Вас сісти?

І ми вже вдвох почали дочитувати «перелицьованого» «Тараса Бульбу».

До каміксів я ставлюсь так, як часом шляхетна, освічена й розумна людина ставиться до нахабного невігласа: обходиться з ним лагідно і виявляє увагу, терпеливо вислухуючи всі його «філософії», тільки через те, що невіглас має довгий язик і постійно вештається між людьми. Камікси в Америці — це річ, що від неї нам годі вберегти нашу молодь. Чи одверто, чи під ковдрою, вони ті камікси таки читатимуть, бо то «література» легка для страวлення і не вимагає великого напруження очей і мозку. Коли до каміксів звикнути, дещо з них може здаватись навіть дотепним. З них батьки можуть радити дітям менш дурні і шкідливі, коли не можна дитину мирно умови-

ти зовсім не читати каміксів.

З цієї ґрупи можна зробити одне щасливе виключення: це так звана серія клясичних каміксів. Тут в сконденсованій формі подається зміст головних творів клясичної літератури, звичайно, щедро ілюстрований малюнками. Коли від уст дієвої особи простягається стрілка і веде до якогось тексту, то це означає, що людина говорить вголос,а коли від голови вгору здіймаються мильні бульки, значить, вона думає. Звичайно, в каміксах з голів виходить дуже багато мильних бульок, отже, герої каміксів дуже багато думають.

В серії клясичних каміксів поки що вийшло 164 видань, включаючи такі книжки, як «Дон Кіхот», «Айвенго», «Хатина дядька Тома», «Сірано де Бержерак», «Злочин і Покута» Достоєвського і «Клеопатра». Останнім, 164 номером цієї серії вийшов камікс про Тараса Бульбу.

Камікси, в основному, розраховані на дітей і юнацтво, але наявність у серії клясичних каміксів таких видань, як «Злочин і Покута», «Сірано» і «Клеопатра» показує, що не забувається і про дорослих. Не важко встановивти і причини, що спонукують вибір для публікації: більшість із них заповідає появу кіноkартини базі того чи іншого твору світової літератури. Про це ще згадаємо далі.

Перш за все, я пошукала в книжечці прізвище автора сценарію, але його нема. Є тільки прізвище головного редактора серії і його помічників. Вказано ще «редакторку копії» Марґот Баррет, може це саме вона і робила монтаж «Тараса Бульби». На першій сторінці — великий портрет Тараса Бульби на коні з піднятою шаблею, приблизно в тім стилі, як на останній сторінці «Веселки» П. Холодний малює козаків. Під малюнком напис: «В жорстокім 15-м столітті ціла примітивна південна Росія була дощенту спалена й сплюндрована монголами...» і.т.д. Ковтніть цю піґулку, читачу, і читайте далі, якщо не самий камікс, то хоч мою статтю. Більше такого не буде. Далі вам буде добре і приємно.

На 40 сторінках вималюваного тексту сконденсовано подаються найбільш цікаві моменти Гоголевого твору. Редактор монтажу досить вірно притримується тексту і не вибирає тенденційно такі місця, що могли б скомпромітувати козаків, або представити їх в кривому люстрі. Центральний момент — звичайно, перехід Андрія до польського табору і смерть його від руки батька. В творі підкреслена ідея вірности своїй вірі і козацькому товариству (але не батьківщині).Кінцеві картини камікса — прекрасно намальоване обличчя вмираючого Тараса Бульби, прив'язаного до стовпа, і козацькі човни, що швидко пливуть по Дністру, а в них козаки що згадують про свого отамана. З твору Гоголя редактор досить вірно переніс до камікса (без пояснень, сподіваючись, що читач відчує зміст з контексту) такі українські слова, як «Січ», «Запоріжжя», «кошовий», «степ», «Хортиця», «батько». Солоні козацькі вислови в перекладі зм'якли, так що коли Тарас Бульба каже синам, щоб не вважали на матір, бо «вона — баба, і в козацьких справах не розуміється», то в каміксі це передано так: "She is a woman and knows nothing". «Бурсак» передається словом "young collegian", а козаки часом звергаються один до одного словом "gentleman". Приємно зауважити, що вибрані репліки підкреслюють хоробрість козаків. Про Січ говориться, що там збиралися «хоробрі, як леви, козаки. Звідси козацтво розвивалось на всю Україну». Оскільки в каміксах малюнок грає більшу ролю, ніж текст, приємно ствердити, що козаки зображені гарними ,стрункими, охайними, а зовсім не так, як, наприклад, на картині Репіна (не знаю, чому українці так кохаються в цій картині?!). Після твору йде стаття про автора, Миколу Гоголя, чи, як він фіґурує в цім каміксі «Ніколая Ґоґоля», що ж, так він фіґурує і в світовій літературі, бо так себе підписував. Але не поспішаймо від нього відрікатися. Він же ціле життя боровся з фатальним роздвоєнням, не міг визначити, як в нього душа: українська чи російська, але ж і зазначав він, що «Київ — наш, не їхній», що «ніяк не дав би переваги росіянинові над українцем», що від старої баби — Москви»... «крім щей і матерщини, нічого не почуєш». А в 1836 році в Парижі він читав доповідь про «Потребу України відділитися від азіятської Москви». А в 1845 році він записався в книзі туристів у Карлсбаді як **українець.** Ця деклярація задокументована друком в курортнім альманасі Карльсбаду за 1846 рік.

І редактор камікса пише, що Ніколай Васильович Гоголь — «делікатний син українського землевласника з козацького походження». Після смерти батька дев'ятнадцятилітній Гоголь залишив Україну й поїхав до Петербурґу служити в канцелярії. «Це була доля багатьох молодих людей тих часів, якщо вони не належали ні до заможної верхівки, ні до закріпаченого селянства», — гоянює редактор камікса. Можливо, це пояснення буде корис-

не для деяких українських критиків. Далі редактор зазначає, що в 1831 р. Гоголь видав «Вечори на хуторі біля Диканьки» — збірку оповідань про Україну, а в 1835 — збірку «Миргород», що включала і «Тараса Бульбу». Далі він видав сатиру на царську Росію — «Ревізор», що накликала на нього неласку й переслідування уряду і змусила його виїхати закордон, а потім з'явилися «Мертві Душі» — ще більш нищівна критика російської рабовласницької системи. «Він помер в 1852 році, в віці 42 літ, від недоживлення», — закінчується біографічний огляд.

Отже, не дивлячись на всі намагання російських, а особливо біло-російських лже-учених обікрасти і знецінити нашу культурну скарбницю, світова опінія зачисляє Гоголя до українців. У нас іще й досі сперечаються критики, чи приймати нам Гоголя, чи ні. Але мабуть пора вже ці суперечки припинити, Гоголеві дати вигідне й почесне місце — і святий спокій. Справа тільки в тім, що треба безупинно воювати за встановлення в світі непохитного розуміння, що Україна — то не Росія. Тоді Гоголь автоматично перестане бути російським письменником, а стане тільки письменником українським, що писав і російською мовою.

Чому саме тепер з'явився цей камікс? Бо вже піднялась метушня, заварилась каша на кілька мільйонів долярів навколо нашого славного Тараса Бульби. Корпорація «Юнайтед Артіст» почала накручувати фільм під назвою «Тарас Бульба», базований на одноіменнім творі Гоголя. Звичайно, студія контролює всі відомості про хід кінопродукції, і поки що докладного репортажу про «Тараса Бульбу» в пресі не з'явилось. Але з'явились вже перші вістки. І ці перші вістки не дуже для нас приємні — і мусять нас поставити на сторожі.

Справа в тім, що оскільки мені відомо, нікого з українців на дорадників для цього українського фільму не запросили. А дорадників таких ми маємо досить, і кожна культурна людина в Америці це знає. Тут же, в голівудських кіностудіях, до кожного фільму запрошують фахівців, знавців чужих мов і літератур, і напевно ж це було зроблено і для «Тараса Бульби». Неважно здогадатися, яких «слов'ян» запрошено на асистентів цього фільму, коли не запросили українців. Тараса Бульбу, між іншим, грає артист Юл Бриннер, відомий як вроджений тип на ролі розхристаних москалів типу Карамазова (Юл Бриннер москаль і з походження). Ролю Андрія грає Тоні Куртіс.

В суботу, 2. грудня 1961, чікаська газета "Chicago American" помістила знимку Тоні Куртіса в розхристаній вишитій сорочці та Юла Бриннера в киргизькій баранячій шапці такого типу, що ніколи не були на Україні, на голих грудях хрест теліпається, звірська гримаса — шаблями ріжуть якусь курку чи гуску. А під цим врозумляючий підпис: «Готуються до бенкету: Тоні Куртіс і Юл Бриннер в ролях російських козаків у «Тарасі Бульбі», що тепер фільмується в Салті (Аргентина)... Фільм змальовує боротьбу козаків проти поляків 400 років тому». Інші газети помістили подібні інформації, але без слова «російських». «Сан Тайм» же веде ту саму лінію й далі: через два дні ім'я Тараса Бульби знову з'явилось на шпальтах цієї газети, вже без зв'язку з фільмом, але в зв'язку з козаками. В газеті вміщена знимка Кіровського балету і підписано: «Російські підскоки». Нижче пояснюється: «Кіровський балет танцює козацький гопак під музику Соловйова-Сєдого з балету «Тарас Бульба». Цебто, як бачите, танцюють український гопак під московську дудку, тому й танок називається російським.

Отож, згаданий вище камікс про Тараса Бульбу з'явився з причин зафільмування твору Гоголя. Бо під шумом кінопропаганди легко продається й камікс — це абеткова істина американського бізнесу. Тільки я боюсь, що для нас, українців, фільм буде багато гірший, ніж камікс. Камікс, власне, і непоганий, і вирвавши першу сторінку з «примітивною південною Росією», ви можете навіть порекомендувати його своїй дитині. Але з фільмом треба щось робити. Треба швидко і рішуче діяти.

Завзятим політикам від моєї статті напевно смішно стане. Де ж пак, у нас тепер, як і завжди, такі важливі справи — питання атомової війни й загроза бомб над Україною, відношення нового уряду Америки до наших справ, консолідація сил в УНРаді і боротьба з противниками консолідації — і багато чого іншого, світового й ґльобального... Кому є час навіть ходити в кіно, не те що про нього говорити чи писати?!

На жаль, малі питання часто мають більше значення, ніж ми думаємо. З тих причин, що росіяни раніше від нас прибули до Америки і зі своїм величезним майном міцно засіли (і ще й досі сидять) на багатьох важливих постах, скрізь вони підсувають нас під московську шапку, і це так фатально шкодить нашим великим справам. Тепер була би гарна нагода

для ознайомлення світу з нашим славним історичним минулим, і книжка Гоголя дає для цього дуже сприятливий ґрунт. Пригадується мені при цій нагоді розповідь нашого молодого, в Америці народженого українського патріота — Мирона Куропася, що, власне, «Тарас Бульба» зробив із нього патріота, бо гато, інженер Степан Куропась, до всього доброго заохочував сина словами «А як цього не зробиш, не візьмуть тебе на Січ». Не одного молодого хлопця зробив «Тарас Бульба», дякувати Гоголеві, українським патріотом. Не одного нам приєднав прихильника серед чужинців.

Фільмування йде. Хто зна, чому для знимків вибрали Арґентину — може там дійсно знайшли другу Україну. В кожнім разі, найняли там для бойових сцен всю наявну кінноту, щоденно на кіностудії тридцять тисяч обідів вариться — робота кипить. Але якщо цей фільм випустять під маркою «російських козаків», то для нас він не здобуде жадного приятеля, а навпаки, ми втратимо багатьох прихильників, а серед них, можливо, і декого з українських дітей. І тоді вже, без вини Гоголя, а з нашого власного безголов'я, доведеться нам від цього письменника відмовитися. Писати передові в газетах тоді вже буде запізно, вони справи не змінять, і всі реклями та пресова пропаґанда вже не зміняться, бо все те коштує гроші. Діяти треба тепер.

Що ж саме треба робити? Писати листи. Фільмування забере чимало часу. В ці дні артисти вже повернулися в Голівуд для сцен, що можна робити на місці. Тоні Куртіс боїться літати аеропляном, тому його морська подорож буде трохи затримувати справу. А за цей час можна скласти свої зауваження і побажання на адресу студії (писати просто на адресу United Artist, Hollywod, California а також до Тоні Куртіса, Юла Бриннера та до редакції «Чікаґо Амерікен», «Сан-Таймс-у», щоб надалі вже не називали козаків з «Тараса Бульби» російськими. Вірте мені, тридцять листів уже поможуть справі, а триста зроблять цілком позитивну для нас роботу. В разі, незгідливих відповідей треба загрозити бойкотом та маніфестаціями і, в разі потреби, їх перевести. Свого часу, може читачі пригадують, авторка цієї статті провела місцеву акцію в Чікаґо проти лекції російської мови, на телевізійній станції ч. 11, в якій Україну було названо Малоросією. В повторнім курсі російської мови місце з некорисними для нас репліками було цілковито зрізане, а згодом і викладачка Головай зникла з овиду. І це зробили яких лиш два десятки листів. Отже, без відволікань, мусимо і тут запобігти кривді, ще поки вона станеться, бо потім вже буде запізно підстелювати соломки.

ЗАЗНАЙОМТЕСЯ З НАШИМИ МИСТЦЯМИ

Іван Кейван

ПЕТРО АНДРУСІВ

На тлі українського образотворчого мистецтва по цей бік залізної заслони яскраво виступає постать артиста-маляра і графіка Петра Андрусева, що живе і творить у Філядельфії, ЗДА. Дитячі роки мистця були дуже бурхливі й повні пригод. Народився 2 липня 1906 р. в Каменоброді, повіт Городок Ягайлонський, від батьків Степана і Марії з дому Форліта. Ранні дитячі роки прожив безжурно з батьками, трьома братами й двома сестрами в Каменоброді й Затоці. В часі першої світової війни 1915 р., коли в його сторонах відбувалися завзяті бої між австрійською та московською арміями, малий Петро загублений батьками, дістався під опіку кубанських козаків і через Рівне й Київ, з транспортом інших дітей, опинився аж в Москві, а звідти перевезли його до Рязані, до приюту «Всеросійського Союза Ґородов». В часі революції 1918 р. з ґрупою польських дітей дістався до Варшави, де проживав аж до 1944 р. Закінчивши гімназію ім. Володислава IV, в 1927 р. здав конкурсовий іспит до Академії Мистецтв (тоді ще Школи Штук Пєнкних) у Варшаві. Зі своїми батьками нав'язав контакт в 1921 р. і з того часу постійно відвідував рідні сторони — Каменобрід, Городок та Львів. З огляду на матеріяльні труднощі, студіював з перервами малярство в майстерні Ф. Коварського та Т. Прушковського (ректора Академії), а графіку вивчав у знаменитого польського графіка В. Скочиляса. В 1936 р. закінчив Академію з кваліфікаціями мистця та з дипльомом учителя рисунків у середніх школах. У часі своїх студій користувався деякий час стипендією митрополита Андрея Шептицького.

Працював як учитель у варшавських фахових школах, викладаючи рисунок, підстави техніч-

них креслень, засади трьохвимірних дисциплін: ізометрію, аксонометрію, перспективу та історію стилів (будівництво, мебель, металеві вироби і т. п.). Як свідомий український громадянин, відчуваючи обов'язки супроти рідної культури, Андрусів брав живу участь в українському мистецькому житті, ще будучи студентом Академії. Від 1927 р. був членом українського мистецького гуртка «Спокій» у Варшаві, що його заснував і увесь час вів відомий мистець Петро Мегик. Андрусів брав участь у виставках «Спокою» постійно, аж до 1939 р. Виставляв свої твори теж на інших українських виставках у Львові, як теж на чужинецьких (в Гельсінках, Празі, Берліні й Парижі, що його відвідав 1937 р.). В часі німецької окупації мистець був дійсним членом Спілки Українських Образотворчих Мистців у Львові і виставляв там свої твори. Як талановитий ілюстратор виявився вже в 1929-30 рр., ілюструючи «Світ Дитини» М. Таранька, «Наш Приятель», виконував ілюстрації для видавництва М. Матвійчука й журналу «Дзвіночок» І. Тиктора та знаменито зілюстрував «Княжу славу» О. Лотоцького. Одна з найповажніших европейських компаній на терені Варшави «Vacuum Oil Company» заанґажувала мистця П. Андрусева як постійного ілюстратора реклямових брошур, ілюстрованих оголошень і т. п. і на конкурсі відділів цієї компанії у Відні 1938 р. рисунки Андрусева були нагороджені спеціяльною премією.

Петро Андрусів

В 1944 р. мистець подався на скитальщину до Німеччини, перебував у таборі Майнц-Кастель, де працював творчо аж до самого виїзду з дружиною до Америки 1947 р. Осівши на постійно в Філядельфії, мистець всеціло віддається мистецькій та організаційній діяльності. Був одним з основоположників організації «Самопоміч» і її першим головою, одним з основників та дійсним членом «Об'єднання Мистців Українців в Америці», з осідком в Ню Йорку, що й досі є його активним членом Управи та щорічно виставляє свої твори на виставках цього об'єднання. Від 1954 р. є дійсним членом мистецької організації «The Philadelphia Art Alliance». Крім цього, мистець Андрусів є співорганізатором «Української Мистецької Студії» у Філядельфії, що її веде відомий мистець-маляр Петро Мегик, та викладає в ній малярство і графіку. Його дружина Наталя з роду Семйон є співачкою і відома на терені Філядельфії з частих виступів. На життя заробляє мистець, працюючи в управі міста Філядельфії, як мистець-графік-ілюстратор. В Америці, Адрусів розгорнув свою творчу працю дуже широко. В першу чергу виявився як знаменитий ілюстратор українських видань, зокрема дитячого журналу «Веселка», що його сторінки прикрашує довгі роки, своїми чудовими ілюстраціями. Андрусів-ілюстратор реалістичного напрямку і його твори сильно переконливі й незвичайно легко сприймальні для дітей і дорослих. Вони прямо чарують глядачів. Без жодної стилізації та без зайвої й штучної пози на оригінальність чи екстраваґантність — Андрусів дає ілюстрації повні життєвої правди. Його творам притаманні передовсім: легкий і перфектний рисунок, ясність композиції, знаменита світло-тінь й безконкуренційна техніка виконання. Він віртуозно володіє графічним пером і штрихи його руки прямо подивугідні. Технічна майстерність надає його ілюстраціям своєрідної оригінальности, тому працю його легко пізнати й без підпису. Вужчою спеціяльністю й тематикою мистця є княжа й козацька доба і в творах на ці теми Андрусів прямо безконкуренційний. Він простудіював ці доби історії України до наймен-

шого нюансу, тому в його ілюстраціях ми не зустрінемо жодних трафаретів чи анахронізмів в побуті, одягу або зброї. Все в нього виходить природньо і видержане в дусі даної доби. Крім цього мистець Андрусів обдарений буйною уявою-неоціненою прикметою в ілюстрації для дітей. Прекрасним зразком цього є ілюстрація **«Лицар Добриня в бою зі змієм»**, що позначена динамікою. **«Похід Ігоря»**, цикл ілюстрацій до казки Ольги Мак **«Аскольд, Дир та київські князівни»** з вірним представленням побуту старокняжої доби, **«Почаївська Лавра»**, **«Гетьманська шабля»**, **«Дукач Мазепи»**, ілюстрація до оповідання В. Барагури **«Великий подвиг малого Михайлика»** та багато подібних свідчать вимовно про мистця П. Андрусева, як про одного знайвидатніших українських мистців-ілюстраторів у вільному світі. Побіч ілюстрації і графіки взагалі, Андрусів є першорядним портретистом, що виконав безліч портретів у Варшаві, на рідних землях і за океаном. От, приглянься ближче до портретів його батьків, що їх мистець виконав 1942 р. Коли йдеться про **портрет матері**-акварелю, то він виконав його з таким хистом, з такою вірною передачею духовости матері та вкінці з такою любов'ю, яку рідко можна зустрінути.

На всю широчінь показав себе Андрусів як історичний маляр, виконавши ряд олійних історичних композицій. В Композиції **«Богдан Хмельницький»** він зумів передати не тільки зовнішній характер великого гетьмана, але й його психіку та передав духа Хмельниччини, що буде назавжди цінним вкладом у наше історичне малярство. А сьогодні дуже мало є наших мистців, що мають відвагу братися до таких композицій, бо вони вимагають довгих і впертих студій та виснажливої творчої праці **«Князь Володимир Мономах при молитві»**, **«Атака княжої дружини»**, **«Табір запорожців»** та інші історичні композиції кисти П. Андрусева, широко відомі громадянству з численних репродукцій.

Найбільшим досягненням мистця Андрусева в ділянці історичного портрету є його **«Гетьман Іван Мазепа»** — олія, виконаний з нагоди 250-ти річчя Мазепинського зриву, 1959 р. Тут бачимо серіозний підхід мистця до портрету гетьмана і глибокі студії його доби — козацького барокка. В багатому барокковому контуші й киреї з рукавами на випуск, гетьман стоїть і лівою рукою кріпко держить рукоять шаблі, а правою булаву, сперши її на Карла XII універсал, що лежить на столі. На обличчі Мазепи малюється рішуча постава — зриву до боротьби з Петром І., з азіятською Московщиною. Сиве й буйне — бароккове волосся гетьмана підкреслює оту добу та додає відповідного настрою. На стіні ікона Богородиці з Дитятком, під нею лямпадка, а внизу герб Мазепи. Зза котари видніє панцир Мазепи —

Портрет матері — акварелля

частина його военного виряду, а перед ним на столі каламар і в ньому застромлене гусяче перо доповнюють і вияснюють зміст композиції. Цей твір наскрізь переконливий і мистець зумів створити найправдивішу візію гетьмана чого дуже тяжко доконати, маючи до диспозиції певну кількість портретів Мазепи суперечних зі собою.

З нагоди 100-річчя смерти Шевченка мистець П. Андрусів виконав акварельну композицію **«Тарас Шевченко»**. Молодий Тарас Шевченко в віку 24 — 26 років (1838-40 рр.), представлений в моменті поетичної творчости, задивлений вгору і на його обличчі відбивається творче напруження. В правій руці держить гусяче перо, в лівій записаний папір-автограф «Заповіту», а на столі стос манускриптів. Характер обличчя поета відданий

дуже вірно і видно, що мистець не тільки засвоїв риси обличчя, але, що найважливіше, вглибився в його духовість. Постать поета чітко й рельєфно зарисовується на тлі, що на ньому зображено п'ять моментів поетичної творчости Шевченка: **«Гамалія»**, **«Кавказ»**, **«Тарасова ніч»** (що може бути й іншою подією з козацькою тематикою), **«Катерина»** й **«Перебендя».** Тла усіх п'ять картин композиції пов'язані гармонійно в одну цілість в лагідному кольориті й майстерними переходами між собою. Добра композиція, перфектний рисунок і багатий кольорит та досконала техніка виконання свідчать про мистця П. Андрусева як першорядного майстра з великим знанням і досвідом.

Найновішим його історичним твором є **«Бій Святослава Завойовника»** виконаний олійною технікою. Композиція позначена всіми найвищими прикметами малярства — шаленим динамізмом, незвичайно вдалою композицією, цікавим насвітленням та неперевершеним кольоритом. Зокрема видно в ній глибоке знання історії — спеціяльної княжої доби, що її автор збагнув до глибини.

Окремою сторінкою образотворчости мистця є церковне мистецтво: розписи церков, ікони й проєкти іконостасів, що їх Андрусів виконав чимало на рідних землях та в Америці. Останньо, в 1960-61 рр. розмалював **церкву св. Йосафата** в Філядельфії, створивши чудову синтезу українського візантику. Композиції **«Св. Йосафат»**, **«Ісус Христос»**, **«Покрова М. Б.»**, **«Воскресення»** та інші показують П. Андрусева як першорядного майстра церковного мистецтва. За його проєктом виконані теж вітражі для цієї церкви (**«Архистратиг Михаїл»** і **«Гавриїл»**). П. Андрусів незвичайно обдарований та оригінальний мистець, а до цього ще й з прикметами подивугідної працьовитости. Тому його мистецькі здобутки багаті і є всі дані, що він у байбутньому обдарує наше мистецтво ще не одним цінним твором.

....

Іван Кейван

ЧЕТВЕРТА ВИСТАВКА УСОМ У КАНАДІ

Українська Спілка Образотворчих Мистців у Канаді об'єднує біля себе тридцяткілька українських мистців з осідком у Торонті, має в Канаді три свої філії (Монтреал, Вінніпеґ і Катеринс) та проявляє жваву діяльність і майже кожного року влаштовує виставки творів своїх членів.

Від 9 — 17 грудня 1961 р. відбулася в Торонті, в домі «Просвіти», четверта з черги річна виставка присвячена 100-річчю смерти Т. Шевченка. У виставці взяли участь 20 мистців з 72-ома експонатами з ділянок малярства, графіки, ґраверства, скульптури й кераміки і як стилями (від примітивізму, через реалізм, імпресіоналізм аж до абстракціонізму), так і різними техніками й сюжетним матеріялом була вийнятково багата й різноманітна. Ця виставка була присвячена Шевченкові не тільки формально, але й тематично. Бо 16 творів з Шевченківською тематикою — це не тільки портрети Шевченка, але теж композиції-ілюстрації творчости поета й композиції, що зображають біографію Шевченка. Розглядаючи каталог виставки, бачимо учасників-мистців різного віку — від сеньйорів українського мистецтва (К. Антонович, Ю. Буцманюк) аж до наймолодших дебютантів (В. Курилик, Д. Зельська, Д. Залуцька), що недавно появилися серед мистецької сім'ї.

Катерина Антонович виставила твори «В москалях» — олія й «Бабуся з Волині» — акварель, що своїм рисунком, знанням композиції й кольориту переконує глядача про глибоке знання й великий досвід їх авторки. Вона крім цього має великі заслуги для нашого мистецтва в Канаді, бо від кількох років веде свою мистецьку школу у Вінніпеґу. **Стефанія Базюк** виявляється в пейзажі («Гора», «Покагонтас» (Сплячий індіянин), що позначені постімпресіонізмом. Вона відчуває найніжніші прояви природи і вміло передає настрій.

Микола Бідняк у картинах («Монах Олімпій», «Крізь берези») намагається розв'язати проблеми світла й тіні, як теж кольориту, обравши за основу творчість Рембрандта. Експериментує теж в різних графічних і ґраверських техніках («Похорон Теодора Б.»). **Юліян Буцмачюк** — сеньйор українського мистецтва на еміграції, виставив три портрети («Портрет п. О. Ж.», «Портрет-студія Г. Н.» та «Портрет мистця д-ра Б. Стебельського»), що основані на реалістичному рисунку з імпресіоністичним підходом в кольориті. Це мистець з великим досвідом і має за собою поважні здобутки в галузі церковної поліхромії й портретистиці. Заслуга мистця ще і в тому, що він від ряду років веде свою мистецьку школу в Едмонтоні, — єдину на просторах Західньої Канади. **Дарія**

Ємець-Кравців, у картинах («Дует», Водоспад», «Краєвид) з видержаним рисунком та чистим кольоритом, йде шляхом французьких «фовістів». **Іван Кейван** виставив ґравюру «Тарас Шевченко» («Свою Україну любіть...»), три пейзажі акварелі й темпери та обкладинку для альманаху «Над Прутом у лузі...». **Василь Курилик** — цікава постать серед експонентів, його праці («Обніміте ж, брати мої...») нагадують голяндський примітивізм (Бройгель). Він заінтересований темами етично-морального життя й філософії життя.

Мирон Левицький дуже популярний в мистецькому світі, не тільки українському, з широким мистецьким діяпазоном та вдалий експериментатор у різних стилях і техніках. Це чітко окреслена індивідуальність в графіці — особливо в оформленні української книги. Він продовжує свій органічний розвиток з тенденцією до абстрактно-символічних форм стилю. Його твір «Єретик» мав особливі успіхи на цій виставці. **Леонід Молодожанин** виставив вперше свої праці на виставці УСОМ і його пастелі «Покинута фарма» й «Хата українського піонера» звертали увагу публіки. Він працює теж в ділянці вітражу. **Галина Новаківська** справжня малярка-імпресіоністка, виставила вісім олійних картин, що позначені багатим і сміливим кольоритом. Особливе зацікавлення в глядачів збудили її композиції з шевченківською тематикою «І слово правди понесла» та «Тільки дівчата і соловейко не затих». **Ірина Носик** помітно розвинулася як малярка («Портрет», «Дружба в природі», «Голуби», «Початок буття») та виявилася в мозаїці («Бились день і бились другий» — Слово о полку Ігоревім), що треба тільки повітати. **Петро Сидоренко** — реаліст з імпресіоністичною закраскою, але він, як цього треба, вміє виявитися теж як чистий абстракціоніст. Цінні його твори «Тарас Шевченко» й «Катерина», як теж акварeля «В. А.». Працює теж в ґраверстві («В. Ревуцький» лінорит) та в графіці («Заставка» — туш). Веде свою мистецьку студію для дітей в Торонті й заснував теж вечірні курси для дорослих, в чому його великі заслуги для нашого мистецтва в Канаді. **Аріядна Стебельська** дійсно цікаво підійшла до своєї композиції «Алкидова мати» («Неофіти»), з помітним символізмом, але кольористичне розв'язання хитається поміж постімпресіонізмом і експресіонізмом з тенденціями до монументалізму. **Степан Стеців** добрий і зрілий маляр-реаліст. Його твори «Над річкою», «Осінній день», «Етап» та інші переконують добрим рисунком та видержаним кольоритом. **Анатоль Струвер** виявляється найбільшою продуктивністю; на виставці було дев'ять його олійних картин та п'ять скульптур (майоліки й ґіпс). Він справжній реаліст і у своїй творчості нотує явища й предмети так, як їх спостерігає. На особливу увагу заслуговують його композиції «Остання подорож по Україні», «Шевченко слухає скрипаля» та «Шевченко на засланні» — майоліка. **Ірина Шумська** у картинах («Співають, ідучи, дівчата», «Втомилася») звертає увагу публіки декоративним підходом, цікавою стилізацією й кольоритом, а «Музика та вино» тенденцією до кубізму.

Юліян Тарнович своїм підсвідомим відчуттям гармонії кольорів, світляних вальорів й перспективи («Св. Юр», «На озері») з майже дитячим упрощенням, нагадує примітивіста Никифора з Криниці. **Омелян Теліжин** продовжує удосконалювати з помітними результатами свій органічний розвиток з сильною тенденцією до абстрактно-символічних форм стилю («Нова оселя»). **Дарія Зельська** виставила три картини: «Квіти», «Півні» й «Фімлі» виконані олією, темперою й тушем, що залишили в душах глядачів приємні враження. Вкінці **Дарія Залуцька** звернула на себе уиагу публіки не тільки працями олією й пастелею («Овочі та квіти», «Тиша», «Над Онтаріо»), але й симпатичною керамічною плоскорізьбою «Т. Шевченко» та керамікою «Півень».

Слід відмітити, що на цій виставці видно було п о м і т н и й поступ серед молодих мистців, що вже не задовольняються тільки етюдами та натюрмортами, але починають думати категоріями композицій та намагаються розв'язувати складні мистецькі проблеми. А це дуже позитивне явище. Теж дуже відрадним явищем є це, що виставку відвідало дуже багато осіб з різних середовищ, які прагнули духового корму. Ще ніколи в історії УСОМ не було такого зацікавлення виставкою і вже першого дня продано шість картин. На доповіді голови УСОМ д-ра Б. Стебельського: «Значення і роля творчости Шевченка в сучасному образотворчому мистецтві» заля була переповнена вщерть. Безперечно, ці всі успіхи треба завдячувати в першу чергу організаторові виставки д-рові Б. Стебельському. Він прямо з самопожертвою віддався організації та через це сам — першорядний мистець, — не мав можливости виявитися своїми творами.

З життя в ОДВУ

АНДРІЇВСЬКИЙ ВЕЧІР В ЧІКАҐО.

В суботу 2-го грудня м, р. влаштували Пані Українського Золотого Хреста в Чікаґо — Андріївський Вечір.

Під мистецьким проводом імпрезових референток пп. Нюти Кузикової і Ольги Филиповичевої саля парохії Св. Володимира була чудово удекорована, а добірна публика при гарно заставлених столах і мистецька та весела програма справді розважала і задоволяла гостей.

Виступи п'яністки, співаків, рецитаторів і сатириків-гумористів гості нагороджували рясними оплесками, а п. Н. Кузиковій за її мистецьку конферансьєрку і пояснення Андріївських звичаїв висловлено повне признання.

Подивугідна є запопадливість, енергія і труд усіх пань УЗХ-а, що так богато праці і часу вкладають до своїх імпрез і як виразився один, звичайно вередливий гість: Це є один з найкращих і найприємніших вечорів.

Підчас вечора не забули згадати сущих між нами Андріїв:

Мої пані! Справа важна — каже пані Дарка;
Не забудьмо, хто ми і яка ми марка...
З нами зв'язані аж три Андрії —
Вожд, Голова, Секретар і усі важні!
То ж всі разом, бо ми всі однакі
Заспіваймо «многа літ» на тон «гайдамаки»!

Після мистецької частини гості розважалися, хто при циганці ворожці (і неодин почув про себе правду!», хто гутіркою, а інші піснями-співами. Усі в приємній атмосфері провели час далеко поза північ.

Той вечір мав подвійну ціль: розвіяти наші сірі будні та придбати грошенят на поміч ближнім.

То ж за те належиться тому товариству гімн:
— Слава Золотому Хрестові! Золотий Хрест наше життя...
Товариство чеснот і любови — поміч ближнім: це наша мета!»

Учасник, НН.

***

Нова Управа 20-го Відділу ОДВУ

На Загальних Річних Зборах 20-го Відділу ОДВУ в Рочестер, Н. Й., які відбулись третього грудня 1961, вибрано Управу Відділу в складі:

Степан Кричук — голова, Ілія Касіянчук — місто-голова, Микола Білик — Секретар, Степан Павлишин — заст. секретаря і дописувач до преси, Карло Манківський — скарбник, Іван Федунишин — заст. скарбника і референт Українського Визвольного Фонду, Володимир Зелез — Організаційний і Культурно-Освітній Референт. Контрольна Комісія: Юліян Кушнір, Василь Лаба і Павло Шимін.

Новій Управі Відділу бажаємо багато успіхів в праці.

***

МАЛАНКА МУН В ЧІКАҐО

Оце вперше від довгих років — відділ МУН в Чікаґо знову входить в життя української громади нашого міста.

Правду кажучи, ми ішли на цю Маланку, більше з обов'язку, як з вірою забавитися і побачити мунівську молодь при праці і забаві.

На велику нашу радість — ми таки помилялися. Не тільки прекрасна організація вечора, але і виступ танцювальної групи Відділу — дали нам почуття задоволення і щирої радости.

Перш за все національні строї. Поминаючи кошти (відомо ж — молодь має мало грошей), але стиль.. — чудовий. Дальше виконання. Тримісячна праця відомого на нашому терені вчителя народніх танків п. Любомира Цепинського, — відчувалася в кожному кроці і комбінації. Врешті виконавці: Ляриса і Христина Гриневич, Клявдія Іванчук, Марійка Бережан, Марійка Деметро, Андрій Козій, Василь Никифорук, Олег Олексин, Андрій Попадюк і Іван Левкович, — доказали, що молодь може дуже багато зробити. Може вона і прекрасно виконати українські національні танки. Ґратулюємо і бажаємо успіху.

Вкінці хочеться підкреслити, що так обширно дискутовані різниці між батьками і дітьми — тут якось не давалися відчути.

І діти і батьки — бавилися чудово із взаїмним зрозумінням, обопільною радістю і сердечним задоволенням.

Ми щиро вдячні мунівцям за такий гарний вечір. Щасти Вам Боже в дальшій праці.

М-о

Independent Ukraine

2315 WEST CHICAGO AVENUE

CHICAGO 22, ILLINOIS, U. S. A.

Return and Forwarding Postage Guaranteed

BULK RATE
U. S. POSTAGE
PAID
Chicago, Ill.
Permit No. 7547

Mr. M. Kawka.
1916 Forestdale Ave.
Cleveland 9, Ohio.